O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
2.2.12.99
INV. №

Da'vat

Аждодлар хурматини чин қалбдан бажо келтирувчи киши бахтлидир.

Иоганн ГЁТЕ

Kuch – bilim va tafakkurda

Ma'rifat

МАЪРИФАТ • ХАЛҚ ЗИЁЛИЛАРИ ГАЗЕТАСИ • معرفت

1931 йилдан чиқа бошлаган | 1999 йил 6 ноябрь, шанба | Баҳоси сотувда эркин нархда | № 88 (7181)

Ibrat

Ховос туманидаги «Шарқобод» қишлоғида жойлашган 3-мактаб биноси эҳтиёжи учун шу ҳудудда яшовчи Қурбон Хушвақтов ўз ҳисобидан 50 минг сўм нақд пул ва қўшимча ёғоч, тахта ва фанерлар ажратди.

Президент Ислом КАРИМОВнинг Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 800 йиллигига бағишланган тантанали маросимда сўзлаган нутқи

Ассалому алайкум, азиз ватандошлар!

Қадрли меҳмонлар!

Хонимлар ва жаноблар!

Аввало, барчангизни қадимий ва муқаддас Хоразм заминида туриб, Ватан озодлиги учун жон фидо қилган буюк аждодимиз Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 8ОО йиллиги билан муборакбод этаман.

Ватанимизнинг кўпминг йиллик тарихи эл-юртимизни босқинчи, ёвуз кучлардан ҳимоя қилиш, миллатимизнинг эркинлиги ва ор-номусини асраш йўлидаги буюк воқеаларни, бу курашларда жасорат ва мардлик кўрсатган буюк шахсларнинг номларини асрлар давомида ўзининг ёрқин хотирасида сақлаб келмоқда.

Жалолиддин Мангуберди — она юрт ҳимоячиси, жасур саркарда ва давлат арбоби, халқимизнинг Спитамен, Муқанна, Нажмиддин Кубро, Амир Темур сингари тарихда ўчмас из қолдирган миллий қаҳрамонидир.

Жалолиддин Мангуберди — бор-йўғи ўттиз икки йиллик қисқа ҳаёти давомида элу юрт учун, халқ озодлиги учун сўнмас хизмат қилишга улгурган улуғ аждодимиздир.

Азиз дўстлар!

Жалолиддин Мангубердининг бекиёс жасоратини англаш учун, аввало, у яшаган тарихий давр, шу даврларнинг машаққатли ва бешафқат саҳифаларини ўзимизга тасаввур қилиб кўрайлик.

Шу пайтгача ҳеч қайси давлат, ҳеч қайси эл бас келолмаган, Хитой ва бепоён Сибирь ерларидан бошлаб бугунги Каспий ва Қора денгиз бўйларигача бўлган ўлкаларни забт этган, йўлида учраган шаҳар-қишлоқларни ёндирган, даҳшати ўзидан олдин етиб, не-не шоҳу шаҳаншоҳлар, амиру султонлар, саркардалар юрагига ваҳима солган Чингизхон лашкарининг Хоразм устига бало-қазодай ёпирилиб келаётганини кўз олдингизга келтиринг.

Бир томондан, бой-бадавлат, иккинчи томондан, пароканда бўлиб ётган юртимизнинг ўша пайтдаги аҳволини ҳам бир ўзингизга тасаввур қилиб кўринг.

Чингизхон шундай бир машъум куч эдики, дунёдаги манаман деган қанча зотлар унинг қаршисида тиз чўкиб, қуллуқ қилиб яшашга тайёр эди.

Муҳаммад Хоразмшоҳ атрофидаги кўплаб беклар ҳам ёв қўлига таслим бўлишни афзал кўрганларида, Жалолиддин бу фикрга қарши чиқиб, ўзининг бекиёс жасорати ва қатъиятини намоён этди. Шу пайтгача мағлубиятга учрамаган мўғул лашкарига қарши ўн бир йил муттасил жанг қилди. Ва ғанимларга шундай қақшатқич зарбалар бердики, ҳатто Чингизхондай маккор ва бешафқат, дунёнинг ярмини забт этган фотиҳ ҳам унга тан беришга мажбур бўлди.

Айтинглар, азиз дўстлар, ана шундай қалтис вазиятда ўзи каби фидойи, ботир инсонларни жипслаштириб, Хоразм заминини топташга шай турган ёвуз душманга қарши чиқиш учун одамда қандай журъат, қандай юрак, қандай ирода, қанчалар бақувват иймон-эътиқод бўлиши керак?

Айтинглар, бунинг учун инсонда Ватанга муҳаббат, элу юртга садоқат, фидойилик, озодликка интилиш туйғуси нечоғли юксак бўлиши керак?

Қани, айтинглар, дўстларим, қадрдонларим, олдиндан ўзининг қурбон бўлишини билатуриб, лекин Ватан учун, унинг ор-номуси, унинг тарихи ва истиқболи учун зиммасига шундай оғир қисматни олган зотларни тарихда кўп учратиш мумкинми?

Аминман, бундай шижоатли ва мард ўғлонни дунёга келтирган, вояга етказган халқ ҳар қанча ҳурмат-эҳтиромга, ҳар қанча тасанноларга муносибдир.

Ҳурматли меҳмонлар!

Қадрли дўстлар!

Султон Жалолиддин Мангуберди ўз элининг бахту саодати учун ҳаёт-мамот жангларида жон фидо этди. Лекин дунёда ҳеч қандай хайрли иш беиз кетмайди. Миллат руҳи, одамзотнинг озодлик сари интилиши абадийдир.

Орадан бир аср ўтиб, соҳибқирон Амир Темур Жалолиддин Мангуберди бошлаган озодлик курашини янги шароит ва улкан миқёсларда давом эттирди. Она юртимизни босқинчилардан халос қилиб, марказлашган қудратли давлат барпо этди.

Муҳтарам жамоат!

Жалолиддин Мангубердининг ҳаёт йўлини таҳлил қиладиган, ўша тарихий воқеаларга бугунги кун кўзи билан қараб баҳо берадиган бўлсак, улар бизни мана шундай табиий ва ибратли сабоқ-хулосалар чиқаришга ундайди.

Биринчи хулоса шуки, ҳаёт бор экан, давлат, эл-юрт бор экан, шу эркин, осуда ҳаётни кўролмайдиган, ҳасад ва фитна билан яшайдиган, зўравонлик билан ўз ҳукмронлигини ўрнатишга, халқ тинчини бузишга уринадиган ёвуз кучлар ҳамиша бўлади.

Бу — ҳаёт. Бу — ҳаётнинг аччиқ ҳақиқати. Уни ҳеч ким инкор этолмайди. Буни нафақат ўз тарихимиз ва ҳаётимизда, балки бошқа халқлар тарихи ва ҳаёти мисолида ҳам кўриш мумкин.

Иккинчи хулоса шуки, ҳаёт бор экан, давлат, эл-юрт бор экан, ўзинг туғилиб ўсган, ота-боболаринг хоки ётган, эртага фарзандларинг камол топадиган тупроқнинг ҳар бир қаричини муқаддас билиб, уни ҳимоялаш, зарур бўлса, бу йўлда жон фидо этишга тайёр туриш керак.

Учинчи аччиқ хулоса шуки, ҳар қайси эл, ҳар қайси юрт четдан келадиган ёвуз офатдан кўра, ўз ичидан чиқадиган сотқин, иймонсиз, ўзининг манфаатини ҳамма нарсадан устун қўядиган, керак бўлса, энг яқин кишиларини ҳам сотадиган, ўзини ўстирган, вояга етказган Ватанига қўл кўтарадиган қабиҳ кимсалардан ниҳоятда эҳтиёт бўлиши керак. Бундай кучлар, разил шахсларнинг кибру ҳавоси, манфур мақсадлари эл-юрт тинчлиги ва тараққиётига қандай хавф-хатар эканини бугунги ҳаётимизда кўриб турибмиз.

Такроран айтаман, бу нафақат кечаги тарихимиз, балки бугунги ҳаётимиз билан ҳамоҳанг аччиқ сабоқдир.

Яна бир сабоқ шуки, эл-юрт ва давлат учун, унинг тақдири ва келажаги учун қайғурадиган, одамларнинг эзгу ниятларини ўзига олий мақсад қилиб қўйган, элим деб, юртим деб ёниб яшайдиган, ҳар қандай вазиятда ҳам халқни бирлаштириб, турли бало-қазолардан асраш учун сафарбар эта оладиган шахсларгина тарихда ўчмас ном қолдиради. Бу — ҳақиқат.

Жалолиддин Мангуберди ана шундай мардларнинг ёрқин тимсоли ва ибратли намоёндасидир.

Султон Жалолиддиннинг бизга қолдирган яна бир даъвати шуки, барчамизни она юртимизнинг бегубор осмонини ва осуда ҳаётини қадрлашга, ўсиб келаётган, эртага бизнинг ўрнимизни эгаллайдиган, дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаган фарзандларимизнинг келажагини, бахт-саодатини ҳимоялашга, ёруғ истиқболга интилиб яшашга чорлайди.

Қадрли ватандошлар!

Тарихи қарийб уч минг йилга борадиган, буюк фан ва маданият ўлкаси бўлган, жаҳон цивилизациясига бебаҳо ҳисса қўшган улуғ зотлар ватани, «Авесто»дек ўлмас асар яратилган табаррук тупроқ — Хоразм замини бутун дунёга маълум ва машҳур.

Бу юрт тенгсиз алломалар, азиз-авлиёлар, подшоҳу саркардалар, ботир ва паҳлавонларни кўп кўрган. Улар орасида миллий қаҳрамонимиз Жалолиддин Мангубердининг бетакрор номи юлдуздек чарақлаб туради.

Султон Жалолиддин сиймоси нафақат Хоразм, балки бутун Ўзбекистоннинг фахру ғуруридир. У бизнинг озодлигимизга, истиқлолимизга тажовуз қилмоқчи бўлган ҳар қандай ёвуз кучга қарши тик туриб курашишга, мардона зарба беришга қодирлигимизнинг тасдиғи ва тимсолидир.

Бу баҳодир зотнинг муборак номи, унинг қаҳрамонлиги келажак авлодларга, биринчи галда сиз билан бизга, тарихий хотира олдида бошимизни мағрур тутиб яшамоғимиз учун тўла ҳуқуқ беради.

Азиз юртдошларим!

Азиз қадрдонларим!

Шу ҳаяжонли, унутилмас лаҳзаларда дунёга Мангуберди каби қаҳрамон ўғлонларни берган Хоразм элига, бутун халқимизга таъзим қиламан.

Биз бугун юртимизда Жалолиддин Мангуберди хотирасини ҳурматлаб, муаззам ёдгорлик мажмуини бунёд этдик. Кўриб турганингиздек, бу улуғвор ҳайкал тимсолида мард ва жасур саркарда, зўр ирода, бекиёс матонат соҳиби бўлган буюк инсоннинг сўнмас шижоати мужассам топган.

Бу гўзал ёдгорлик обидасини барпо этишдек хайрли ишга ҳисса қўшган муҳандис ва меъморларга, моҳир усталарга, қурувчи ва боғбонларга чин қалбимдан самимий ташаккурлар билдиришга рухсат бергайсизлар.

Бизнинг буюк аждодларимизга кўрсатаётган ҳурмат-эҳтиромимиздан, озод ва обод Ватан, фаровон жамият қуриш борасидаги эзгу ишларимиздан, жамики азиз боболаримиз қатори, Жалолиддин Мангубердининг ҳам руҳи поки шод бўлғай, иншоолло.

Ишончим комилки, уларнинг ўлмас руҳи билан чароғон хонадонларимизда бугун вояга етаётган минглаб жалолиддинлар юртимизга меҳру садоқат билан хизмат қилиб, унинг шону шуҳратини бутун дунёга тараннум этади.

Ишончим комилки, Мангубердининг бекиёс жасорати юртимиз тинчлиги, халқимиз омонлиги, сарҳадларимиз дахлсизлигини кўз қорачиғидек асраб келаётган довюрак аскарларимиз, эл-юрт посбонлари, жасур ўғлонларимиз сиймосида давом этаверади.

Ишончим комилки, дунёга буюк фарзандларни берган, киндик қони томган заминни, аждодларининг муқаддас мозорларини жонидан ҳам ортиқ кўрадиган, ўз ватанига бутун борлиғини бахш этишга ҳамиша тайёр турадиган, қадоқ қўллари билан тупроқдан олтин ундираётган бундай халқнинг обрў-эътибори ва ҳурмати ошаверади.

Муҳтарам юртдошлар!

Ватан ва халқ озодлиги йўлида жон фидо этган қаҳрамонларга шон-шарафлар бўлсин!

Ана шундай баҳодирларни камолга етказган она халқимиз мангу яшасин!

Азиз дўстлар!

Бугун Хоразм заминида қўшалоқ байрам. Вилоят деҳқонлари, бутун Хоразм аҳли лафзи ҳалоллигини яна бир бор исботлаб, ўз зиммасига олган мажбуриятларини, Ватанимиз учун «оқ олтин» бўлмиш пахта тайёрлаш режаларини шараф билан бажарди. Мана шу улкан ғалаба билан сиз азизларни, сиз орқали бутун Хоразм аҳлини чин қалбимдан табриклашга рухсат бергайсизлар.

ЖАЛОЛИДДИН МАНГУБЕРДИ — ОЗОДЛИК, МАРДЛИК ВА ҚУДРАТ ТИМСОЛИ

Тарихда шундай шахслар бўладики, куч ва имконият етишмаслигига, маслакдош ва сафдошларнинг камлигига, бошқа тўсиқлару қийинчиликларга қарамай, зулм ва истибдодга қарши аёвсиз курашади. Юрт озодлиги йўлида жонидан кечадиган бундай инсонларни фидойи, жасур, мард деймиз. Буюк бобокалонимиз Жалолиддин Мангуберди ана шундай инсон сифатида кишилик тарихига кирган.

Ўзбек халқи ўзининг улуғ аждодларини унутмаган. Тарих силсиласида бошига қора кунлар тушган даврларда ҳам халқ ўзининг олиму уламоларини, мард фарзандларини ёдда тутди, уларнинг хотирасини муқаддас санаб келди. Истиқлолнинг буюк неъматлиги шундаки, зулмат замонларида шарпага айланган хотира ҳозирга келиб қуёш сингари балқимоқда. Ўтган саккиз йил ичида қанчадан-қанча буюк зотларнинг тўйини нишонладик, уларнинг ҳурматини бажо келтириб, номларини яна бир бор дунёга ёйдик.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 8ОО йиллигини нишонлаш тўғрисидаги қарори мана шу эзгу ишларнинг узвий давоми бўлди.

Мазкур қарорга мувофиқ, юртимизда юбилейга катта тайёргарлик ишлари амалга оширилди. Урганч шаҳрида Жалолиддин Мангуберди ёдгорлик мажмуи барпо этилди. Шовот каналининг икки қирғоғини туташтириб, бутун бир меъморий мажмуа қад ростлади.

Унинг марказида қўлини қилич дастасига қўйган Жалолиддиннинг пурвиқор ҳайкали турибди. Шовотнинг нариги бетида эса Жайҳун меҳмонхонаси, аквапарк, теннис корти...

(Давоми 2-бетда)

САЙЛАШ ВА САЙЛАНИШ — КОНСТИТУЦИОН ҲУҚУҚ

Бизнинг демократик қонунчиликка асосланган ҳаёт тарзимизда фуқароларнинг хоҳиш-истакларидан тортиб кенг кўламли сиёсий жараёнларгача ҳуқуқий меъёрлар воситасида амалга оширилади. Жумладан, вакиллик органларига ўтказиладиган сайловлар ҳам. Бугунга келиб сайловолди жараёнлари янги босқичга кирди. Вакиллик органларига кўрсатилган номзодларнинг сайловолди тарғибот-ташвиқоти бошланди. Номзодларни кўрсатиш, рўйхатга олиш ишлари давомида оммавий ахборот воситалари жамоатчиликка— сайловчиларга сайлаш ва сайланиш деган жумлалар моҳиятини, бу икки тушунча Конституцион ҳуқуқ эканлигини кенг очиб берди. Дарҳақиқат, номзод сайловчи учун киму сайловчининг номзод учун қандай аҳамият касб этиши барчага кундек равшан бўлди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг «Сайлов тизими» деб номланган боби «Ўзбекистон Республикасининг фуқаролари вакиллик органларига сайлаш ва сайланиш ҳуқуқига эгадирлар» деган одилона жумлалар билан бошланган.

Хўш, нима учун Конституцион ҳуқуқ тўғрисида сўз айтишга чоғланаяпмиз?

Jarayon

Кундалик турмушда меҳнат қилиш, дам олиш, фикрни эркин ифода этиш каби ҳуқуқларимиздан мунтазам фойдаланиш баробарида уларнинг қайси бири биз учун энг муҳими эканлигига кўпда эътибор бермаймиз.

Гап шундаки, фуқароларнинг ҳуқуқий саводхонлиги, маданияти ҳаётда ўз ҳуқуқларидан нечоғли фойдаланаётгани билан белгиланади. Фикримизни ойдинлаштириб айтадиган бўлсак, бўлажак сайловлар нафақат мамлакатимиз халқи ва ҳукуматининг, балки хорижий давлатлар дипломатик ваколатхоналари вакилларининг, халқаро ташкилотлар миссиялари раҳбарларининг, халқаро кузатувчиларнинг ҳамда чет эл оммавий ахборот воситаларининг ҳам диққат-марказидан жой олган. Бундан кўринадики, бизнинг олий ҳуқуқимиз — ЯШАШимизнинг қандай, қай тарзда ва не даражада бўлиши сайловлардаги фаоллигимизга кўпроқ боғлиқ. Чунки бўлғуси депутатнинг кимлиги, қандайлиги халқнинг, жамиятнинг эртанги кунига дахлдор.

Юқорида таъкидланганидек, сайловолди ташвиқотлари бошланди. Очиқ ва ошкора олиб борилаётган жараёнда ташвиқот, тарғибот ишлари тенг имкониятлар яратиш асосида ташкиллаштирилади.

(Давоми 2-бетда)

Мамлакатимизнинг бугунги ютуқлари ўтган аждодларимиз бошлаб берган ҳаракатнинг давомийлигидандир. Зеро, ҳаёт тўхтаб турмайди, тарих ғилдираги айланаверади, авлод янгиланаверади.

Халқимизнинг бой маданий меросларидан бири, умумжаҳон маънавияти, бадиий тафаккуридаги буюк ҳодиса бўлган "Алпомиш" достонининг яратилганлигига 1000 йил тўлиши муносабати билан Термиз шаҳрида катта тантана бўлиб ўтади. Кеча Урганч шаҳрида бўлиб ўтган беназир баҳодир Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 800 йиллигида бошланган кайфият бугунги кайфиятнинг ибтидоси эди. Бугун юртимизга Алпомиш янгидан ташриф буюради.

БУ ЮРТГА ХУШ КЕЛДИНГ, АЛПОМИШ...

Шоир айтганидек:

Мангу яшагайсан, сен Ҳаёт ўғли,
Ёвузлик енголмас, сен сабот ўғли,
Ўзбекнинг азамат қўнғирот ўғли
Бу юртга хуш келдинг, Алпомиш!

Шерали НИШОНОВ

ФАРЗАНДИНГИЗНИНГ ЎҚУВ ФАОЛИЯТИ ҚАНДАЙ КЕЧМОҚДА?

Фан, техника, маданият ва бошқа соҳаларнинг жадал суръатлар билан ривожланиши мактаб ўқув дастурларининг тобора такомиллашиб боришини тақозо этмоқда. Шунинг учун ҳам бола мактабга қадам қўйган биринчи куниданоқ унинг олдига анча мураккаб талаблар қўйилади. Унда мустақиллик, ҳар бир топшириқни ирода билан бажариш каби малакалар тарбияланади.

Бола мактаб ҳаётида, жамоада ўзини эркин ҳис этиши, ўз вазифаси ва ўқувчилик бурчини тушуниши ва топшириқларни жон-дили билан севиб бажариши лозим. Бунинг учун унда кундалик вазифани ўз вақтида бажаришга бўлган кўникмани шакллантириш керак бўлади. Бунга одатланган бола жисмоний ва ақлий томондан толиқмайди.

Хўш, боланинг яхши ўқиб кетиши учун оилада ота-она ниmаларга эътибор бериши керак?

Бола мактабга маълум миқдордаги сўз бойлигини эгаллаган ҳолда келади. Яъни, 6-7 ёшли бола 1300, 1400 сўз бойлигига эга бўлади. Мактаб ҳаёти эса ундаги бу луғатнинг кун сайин бойиб, ортиб боришига ёрдам беради. Бола ҳар куни камида 15-20 янги сўз ўзлаштиради. Оилада бола билан суҳбатда, мулоқотда ана шу

Mulohaza

ўрганган янги сўзларини гапда, нутқда ишлатишини талаб этиш лозим. Шундай қилинганда боланинг фикрлаш қобилияти кенгайиб, билганларини фақат оғзаки тарздагина эмас, балки ёзма равишда ҳам ифодалашга ўрганади.

Ота-она боланинг дарс тайёрлаши учун шароит яратишлари, уни равон, изчил гапиришга, фикрларини ҳамиша ижодий тарзда эркин ифодаалашга ўргатишга алоҳида аҳамият беришлари лозим.

Айрим болалар билганларини тез баён этолмай, бироз ўйлаб, сўнг ифодалашга ҳаракат қиладилар. Бундай вақтда ота-она сабрли бўлиб, боланинг фикрини жамлашига имконият бериб, диққат билан уни эшитишлари лозим. Айрим ота-оналар боладаги бу ички ҳис-туйғуни ҳисобга олмай, сабрлари чидамай, ўзлари гапириб берадилар. Ёки «Шуни ҳам билмайсанми?» деб танбеҳ берадилар. Бу мутлақо зарар. Натижада бола кўнгли чўкади, қўрқиб, камгап бўлиб қолади, ўз қилган ишининг моҳиятини тушунмайди. Аслида уни ўқиганлари билан кўрганларини мулоҳаза қилишга, атроф-муҳитни кузатишга, нарса-воқеаларга бефарқ қарамасликка, уларни ўзларича талқин этишга, яхши нима-ю, ёмон нима, қандай ишларга эргашиш мумкинлигига ўргатиш керак. Қандай ишлардан четлашиш лозимлигини ҳам бола кичик ёшдан фарқлаши зарур.

(Давоми 2-бетда)

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Хитой Халқ Республикаси Раиси Цзян Цзэминнинг таклифига биноан шу йил 8—10 ноябрь кунлари давлат ташрифи билан Хитой Халқ Республикасида бўлади.

Республика Олий Мажлисида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Парламент VI сессиясидаги нутқидан келиб чиқадиган вазифалар бажарилишини ташкил этиш бўйича Комиссиянинг навбатдаги мажлиси ўтказилди.

• Шу йил 27 октябрдан 2 ноябргача «Ҳамдўстликнинг жанубий қалқони—99» шиори остида Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Россия қуролли кучлари қўмондонлик штабларининг ҳамкорликдаги ҳарбий машқлари бўлиб ўтди.

• Пойтахтда ўтказилган Аёллар йилига бағишланган «Мисс Ўзбекистон—99» биринчи республика гўзаллик кўрик-танловининг якунловчи босқичида Камола Ғуломова ғолиб чиқди.

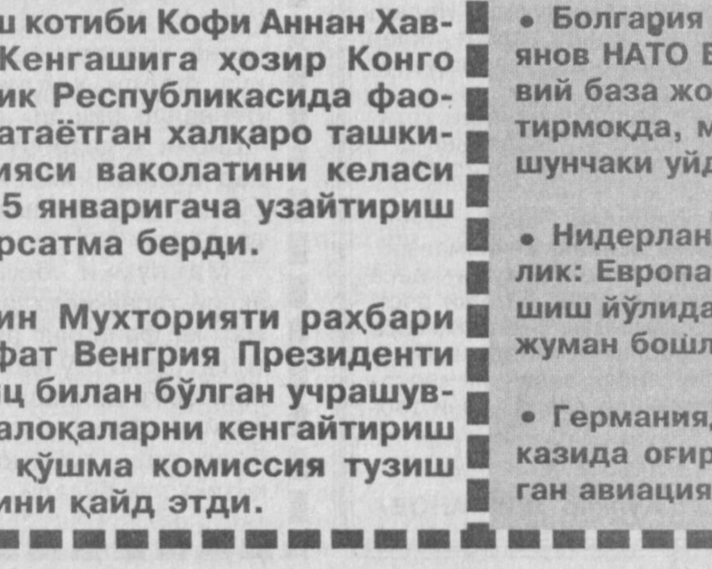

• БМТ Бош котиби Кофи Аннан Хавфсизлик Кенгашига ҳозир Конго Демократик Республикасида фаолият кўрсатаётган халқаро ташкилот миссияси ваколатини келаси йилнинг 15 январигача узайтириш ҳақида кўрсатма берди.

• Фаластин Мухторияти раҳбари Ёсир Арофат Венгрия Президенти Арпад Гёнц билан бўлган учрашувда ўзаро алоқаларни кенгайтириш юзасидан қўшма комиссия тузиш лозимлигини қайд этди.

• Болгария Президенти Петар Стоянов НАТО Болгария ҳудудига ядровий база жойлаштиришни режалаштирмоқда, мазмунидаги хабарларни шунчаки уйдирма, деб изоҳлади.

• Нидерландияда «Иккинчи ўн йиллик: Европага янгича интеграциялашиш йўлидан» мавзуида халқаро анжуман бошланди.

• Германиядаги Урмитц шаҳри марказида оғирлиги бир тонна келадиган авиация бомбаси топилди.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI

ЖАЛОЛИДДИН МАНГУБЕРДИ — ОЗОДЛИК, МАРДЛИК ВА ҚУДРАТ ТИМСОЛИ

(Боши 1-бетда)

Айни пайтда юбилей муносабати билан Жалолиддин Мангуберди номидаги жамғарма ташкил этилиб, унинг ҳаёти ҳақида ҳикоя қилувчи китоблар чоп этилди, кўплаб илмий анжуманлар ўтказилди.

5 ноябрь куни эса Хоразм заминида ўзбек халқининг довюрак ўғлони Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 800 йиллигига бағишланган катта тантаналар бўлиб ўтди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов буюк ватандошимиз юбилейи тантаналарида иштирок этиш учун Урганчга ташриф буюрди. Тантаналарда ҳозир бўлган хорижлик меҳмонлар, халқаро ташкилотлар, дипломатик корпус, республикамиз ва Хоразм вилояти жамоатчилиги вакиллари Ислом Каримовни олқишлар билан кутиб олдилар.

Давлатимиз раҳбари ёдгорлик мажмуи марказида қад ростлаган Жалолиддин Мангубердининг маҳобатли ҳайкали пойига анвойи гуллар қўйди.

Тантанали маросимда Президент Ислом Каримов нутқ сўзлади. Давлатимиз раҳбари Ватан озодлиги учун жон фидо қилган буюк аждодимиз Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 800 йиллик тўйии билан йиғилганларни муборакбод этар экан, бу зот қисқа ҳаёти давомида элу юрт равнақи, халқ озодлиги учун бемисл хизмат қилишга улгурган улуғ аждодимиз эканини алоҳида таъкидлади.

Маросимда сўзга чиққан Ўзбекистон Қаҳрамони Машарип Қуваҳов, Франциянинг Марказий Осиё тадқиқотлари институти профессори Жан-Луи Баке Граммон ва бошқалар халқимизнинг миллий қадриятларини, буюк аждодларимизнинг унутилаёзган номларини тиклаш ва жаҳонга ёйиш, ана шу боқий мерос асосида ёшларимизни Ватанга садоқат, фидойилик, мардлик ва жасурлик руҳида тарбиялаш борасида улкан ишлар амалга оширилаётганини алоҳида таъкидладилар. Нишонланаётган катта тўй ҳам бунинг ёркин мисолидир.

Маросимдан сўнг Жалолиддин Мангуберди таваллудининг 800 йиллигига бағишланган театрлашган томоша намойиш этилди.

Буюк ватандошимизнинг ҳаёти ва қаҳрамонликлари бадиийй воситаларда акс эттирилган томоша Жалолиддиннинг болалигини ифодаловчи халқ ўйинлари ва болалар қўшиқлари билан бошланди.

Жалолиддиннинг ёшлиги, шаҳзодалик даври куй ва рақсларда гавдалантирилди. Хоразмшоҳ, Нажмиддин Кубро, амир ва беклар ёш Жалолиддин билан юрт тақдири хусусида суҳбат қуради.

Томоша улуғ саркарданинг эл-юрт озодлиги йўлида душманга қарши курашлари, жангу жадаллари, мислсиз жасоратлари акс эттирилган кўринишлар билан давом этди.

x x x

Шу куни байрам тадбирлари доирасида қадим Хивада «Жалолиддин Мангуберди — Ватан, юрт ҳимоячиси» мавзуида халқаро илмий-амалий конференция бўлиб ўтди. Ушбу тадбирда нафақат мамлакатимиздан, балки йигирмадан зиёд хорижий давлатдан келган олимлар иштирок этди.

Анжуманда сўзга чиққанлар Жалолиддин Мангубердининг башарият тарихида тутган беқиёс ўрни, инсониятга озодлик йўлида курашнинг, юртни истибдод ва зулмдан қутқаришнинг ёркин намунасини кўрсатиб кетганини таъкидладилар.

Конференцияда Жалолиддин Мангуберди ва Хоразмшоҳлар давридаги ўзбек давлатчилиги тарихи, ижтимоий-иқтисодий ҳаёт, илм-фан ва тарихнавислик каби мавзулардаги илмий маърузалар тингланди.

Анвар БОБОЕВ,
Темур ШАМАКОВ,
ЎзА махсус мухбирлари
А.ТЎРАЕВ (ЎзА) олган суратлар.

САЙЛАШ ВА САЙЛАНИШ — КОНСТИТУЦИОН ҲУҚУҚ

(Боши 1-бетда)

Депутатликка номзодларга сайловчилар билан учрашиш учун қулай ва жиҳозланган бинолар ва оммавий ахборот воситаларидан фойдаланишда яратиладиган тенг имкониятлар нимани англатади? Олий Мажлис депутатлигига номзодлар беш нафаргача ишончли вакиллари ёрдамида депутат этиб сайланиш учун ташвиқот юритар экан, ўзининг сайловолди дастури билан сайловчиларни таништиради. Сайловчи овози учун курашиш, ўз хайрихоҳлари сонини кўпайтириш, бир сўз билан айтганда ***сайланиш*** *ҳуқуқидан фойдалана олишни англатади. Бу курашда сайловчиларга бепул ёки имтиёзли шартларда товарлар бериш, хизматлар кўрсатиш (ахборот хизматлари бундан мустасно), шунингдек, пул маблағлари тўлаш қонун билан таъқиқланиши унинг ҳалол ўтишини кафолатлайди.*

Сайловолди ташвиқот ишлари бир қарашда депутатликка номзодлар учун муҳимроқдек туюлади, назаримизда. Бу даврда улар сайловни ўтказиш учун ажратилган маблағлар ҳисобидан ўртача ойлик иш ҳақи сақланган ҳолда, ишлаб чиқариш ёки хизмат вазифаларини бажаришдан озод бўлиш ҳуқуқига эга. Шунингдек, тегишли сайлов округи доирасида давлат пассажир (йўловчи) транспортининг барча турларида (шаҳар йўловчилар транспортидан, таксидан ва транспорт бошқа турларининг буюртма йўналишларидан ташқари) текинга юриш ҳуқуқига эга. Бу ўз навбатида номзодларга сайланиш учун курашларда мавжуд имкониятларни кенгайтиради.

Шу ўринда сайловолди ташвиқоти оддий жараён эмаслиги, у фақат номзодгагина тегишли эмаслиги яққол билинади, бизнингча. Янги ташвиқот даври овоз берувчи, сайловчи учун ҳам жуда-жуда муҳим босқич. У айни шу босқичда ўз ишончини муносиб номзодга билдириш, сайлов куни ўша ишончини иккиланмай билдириш имконига эга бўлади. Табиийки, бунинг учун у номзодлар билан учрашувларда фаол бўлиши керак. Ечим излаётган саволлари, муаммолари билан уларга мурожаат этиб, олган жавоблари юзасидан бир қарорга келишлари мумкин. Ўзининг, оиласи ва маҳалла-куйининг, қолаверса, ўзи мансуб бўлган жамиятнинг келажагини муносиб киши қўлига топшириш ҳам ҳуқуқ, ҳам масъулият. Зеро, ушбу амал келажак авлодлар тақдирига ҳам дахлдордир.

Бугунга келиб номзодлар халқ ичига, сайловчилар ҳузурига кириб бормоқда. Муҳтарам сайловчи, ўзимиз яратиш ишқида яшаётган буюк келажагимиз учун энг мақбул номзодларга овоз берайлик. Токи овозимиз орзу-умидларимиз, хоҳиш-истакларимиз ва интилишларимиз ижобатига хизмат этсин.

Фахриддин КАРИМОВ

«ҲАМДЎСТЛИКНИНГ ЖАНУБИЙ ҚАЛҚОНИ - 99»

МДҲга аъзо давлатлар ҳукумат раҳбарларининг Ялта кенгаши қарорига мувофиқ 27 октябрдан 2 ноябргача Қирғизистоннинг Ўш вилояти ва Ўзбекистоннинг Фарғона вилоятидаги кенг кўламдаги «Ҳамдўстликнинг жанубий қалқони -99» қўшма команда-штаб машқлари бўлиб ўтди. Уларда Россия, Қозоғистон, Қирғизистон, Тожикистон ва Ўзбекистоннинг ҳарбий қўшинлари иштирок этди.

Машқларни ўтказишдан мақсад халқаро терроризм тажовузига ўзаро келишилган ҳолда қарши курашишга доир чора-тадбирларни ишлаб чиқишдан иборат. Яқинда Қирғизистоннинг жанубида содир бўлган воқеаларни ёдга оладиган бўлсак, ушбу машқларнинг аҳамияти янада ойдинлашади.

Машқлар давомида Умумий хавфсизлик тўғрисидаги шартнома, хавфсизликни таъминлашга доир минтақавий ва икки томонлама шартнома ҳамда битимларни бажариш йўллари амалда синаб кўрилди, Марказий Осиё республикаларининг бирига бостириб кирган босқинчилар гуруҳини тугатишга доир операцияни тайёрлаш ва амалга ошириш жараёнида ҳарбий бошқарув органларининг биргаликдаги фаолияти усуллари, турли миллатга мансуб ҳарбий қисмларнинг тактикаси ишлаб чиқилди ва синовдан ўтказилди.

Машқларни МДҲ га аъзо давлатлар ҳарбий ҳамкорлигини мувофиқлаштириш бўйича штаб бошлиғининг биринчи ўринбосари генерал-лейтанант Л.Мальцев бошқарди.

Шу йилнинг 3 ноябрида Фарғона шаҳрида машқларда иштирок этган давлатлар мудофаа вазирларининг кенгаши бўлиб ўтди. Ушбу машқлар якуни муҳокама қилинди.

Кенгашда сўзга чиққан Россия Федерацияси Мудофаа вазири, маршал И.Сергеев «Ҳамдўстликнинг жанубий қалқони -99» машқларига, мақсад ва вазифаларга, иштирок этган турли хил муассасалар фаолиятининг мувофиқлаштирилишига умумий баҳо берди.

Россия Мудофаа вазири шу йилнинг август ойида Қирғизистон ҳудудига бостириб кирган босқинчилар гуруҳларининг бутунлай йўқ қилинмаганлиги, уларнинг асосан Тожикистоннинг Қоратегин ҳудудида тўпланганлигини алоҳида қайд этган ҳолда, келгуси йилнинг баҳорида террорчиларнинг ҳужуми янада уюшган ва фаол бўлиши мумкинлигини таъкидлади. Бу эса террорчилар гуруҳларининг Марказий Осиё ҳудудидаги ҳатти-ҳаракатларига барҳам беришга доир чора-тадбирлар кўриш заруриятини туғдиради. Бу ҳол террорчиларнинг қуролланиши, уларга ўқ-дори ва моддий-техник воситаларнинг етказиб берилишининг олдини оладиди. Шунингдек, давлатлар раҳбарлари ва парламентларни доимий равишда террорчиликка қарши қатъий чоралар кўришга даъват этиш керак, деб ҳисоблайди вазир.

Нутқини якунлар экан, маршал И.Сергеев бўлиб ўтган машқлар ва келгуси команда-штаб қўшма машқлари давлатларимиз ҳарбий қудратини оширишга мустаҳкам замин бўлишига ишонч билдирди. Унинг фикрича, бу тадбир босқинчи тўдалар билан курашда муҳим босқич бўлиб қолади.

Кенгашда сўзга чиққан Ўзбекистон Республикаси Мудофаа вазири, генерал-полковник Ҳ.Турсунов бўлиб ўтган машқлар мобайнида Ўзбекистоннинг ҳарбий кучлари яхши амалий тажриба орттирганлиги ва зарурат туғилган тақдирда, қаерда бўлмасин, террорчиларга қақшатқич зарба беришга, Ватанимиз сарҳадларини ҳар қандай тажовуздан ҳимоя қилишга тайёр эканлигини таъкидлади.

Генерал-полковник Ҳ.Турсунов Боткен йўналишидаги террорчилар гуруҳларини тамомила йўқ қилишга эришилмаганлигини қайд этди. Босқинчиларнинг яна қайтиб келиб, ўз шартларини ўтказиш, зўравонлик ва террорни авж олдириш нияти кучли. Аммо террорчилар шуни қатъий билиб қўйишлари керакки, машқларда иштирок этган Ўзбекистоннинг ва бошқа давлатларнинг ҳарбий кучлари нафақат тажовузга журъат этган босқинчиларга, балки, энг аввало, уларнинг базаларига, қароргоҳларига ва алоқа йўлларига биргаликда қақшатқич зарба берадилар.

/ЎзА/

«БЎШАЛСА ЎЗАДИ ЎЗБЕКНИНГ ОТИ»

Пойга қилиб, кўп
шумликни ўйласанг,
Пойганинг бошида
тортиб бойласанг,
Ўн беш кун илгари
берман ҳайдасанг,
Бўшалса ўзади
ўзбекнинг оти.

От — ўзбек адабиётига халқ оғзаки ижодидан мерос энг гўзал поэтик образлардан бири. Маълумки, от билан жуда кўп вазифалар амалга оширилади, масалан, уни миниб пойга қиладилар. Бунда натижа фақат отгагина боғлиқ бўлмай, унинг соҳиби ҳам кўп нарсани ҳал қилади. Агар Алпомишни миллат фахри, рамзи сифатида олсак, аниққи, «Бўшалса ўзади ўзбекнинг оти».

«Соғлом авлод учун» журналининг янги чиққан 10—11-сонида ўн асрлик тўйи нишонланаётган «Алпомиш» достонига кенг ўрин ажратилган ва бу ўзбекнинг бугунги аҳволи, дунёга юз тутиши, ўзига хос «пойга»ларда ўзиб кетаётгани ҳақидаги фикр билан уйғунликда журнал саҳифаларига сингдириб юборилган. «Туркистон халқларининг мумтоз миллий қаҳрамонлари — Гўрўғли, Алпомиш, Манас, Ойсулув, Авазхон сингари сиймоларга хос хусусиятлардан бири шуки, бу одамлар доим ўз атрофларига элу халқни йиғадилар, юртни обод, ҳаётни фаровон этадилар». Ўзбекистон Президентининг шу сўзларини келтирар экан, Абдулла Орипов буни, «Алпомиш» достонидан биз уқадиган туб ҳикмат», — деб атайди «То дунё тургунча» мақоласида.

Саодат Йўлдошеванинг «Ойбарчин ибрати» мақоласида буюк шахслар ҳаёти, фаолиятида аёлларнинг ўрни нечоғли эканлиги ҳақида сўз юритилса,«Бойбўри ва Бойовул»да «тарихимизнинг олтин зарварақлари ҳисобланган жой номлари», жумладан, бой сўзининг ўзбек миллати тарихида тутган ўрни, у билан боғлиқ исм, уруғ ҳамда жой номлари ҳақида қисқача ва гўзал бир маълумот берилган.

Ўзбекнинг ифтихор қиларли достонлари қанча кўп бўлса, уларни куйловчи, халққа етказувчи бахши-шоирлари ҳам ўшанча. Шулардан бири — Булунғур достончилик мактабининг асосчи ва пешқадам вакилларидан бири — Амин бахшига журнал саҳифаларидан кенг ўрин ажратилган. Мақолада келтирилишича, «китоб ҳолида 400 бет, шеърий қисмининг ўзи 13175 мисрани ташкил этган» «Алпомиш» достонини Амин бахшига етказиб куйлаганлар кам. ЎзФА Алишер Навоий номидаги Тил ва адабиёт институти директори Тўра Мирзаев билан суҳбатда ҳам сўз асосан «Алпомиш» атрофида кечади ва алпомишшуносликнинг кечаги ва бугунги аҳволи қиёсланиб, келгусида нималар қилиниши кераклиги ҳақида сўз боради.

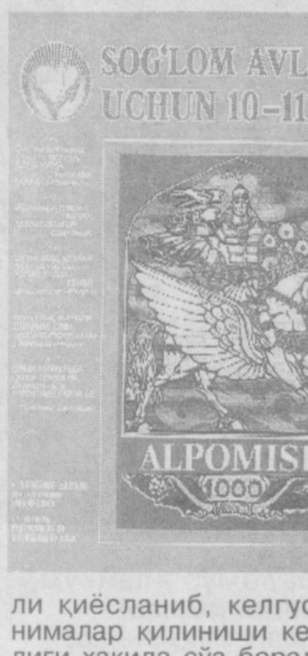

Журнал саҳифаларида яна ушбу достондан парчалар, хусусан, Фозил Йўлдош ўғли ижросида ёзиб олинган мумтоз вариантдан бошқа намуналардан илк бор эълон қилинган. Муҳаммадали Қўшмоқбой ва Шомирза Турдимовнинг «Алпомиш» киносценарийси давоми ҳам чоп этилган.

Шунингдек, бу сонда журналнинг ўқимишлилигини таъминловчи «Ифтихор», «Бир умр эсдан чиқмайдиган тўй», «Энадан кўрган тўн бичар» каби мақолалар ҳам борки, улар «Соғлом авлод учун» курашаётган журналнинг отни фақат олдинга қараб илдам ҳайдаётганидан дарак беради.

Қалб кўзлари очиқлар учун дунёда ибрат бўларли нарсалар кўп. Ҳодисалар ҳам тарихда кам эмас. Жалолиддин Мангуберди ҳодисаси — миллатимиз тарихидаги энг ёркин ибратлардан бири. Ватанни севиш, севиш ва курашиш, курашиш ва ғолиб бўлишни Жалолиддин Мангубердидан ўрганмоғимиз лозим!

«Соғлом авлод учун» журналининг 8—9-сонида худди шу ниятга хизмат қилувчи Ҳабибулла Зайниддиннинг «Қирғоқдаги жанг» бадиаси эълон қилинган. Моҳир саркарда таваллудининг 800 йиллик тўйига ўзига хос туҳфа тақдим этган журнал ходимлари кейинги сонни яна бир мард ўғлон, халқ қаҳрамонлиги рамзи бўлмиш Алпомишга бағишлаганлар.

Бедов миниб, от
абзалинг шайласанг,

МЕҲНАТ ҚАДР ТОПГАНДА...

Ўшал кун келди...

У бу кунни узоқ йиллар орзиқиб кутган эди. Бундай орзу, аслида, ҳар бир кишининг юрагида яшайди. Эскидан қолган гап бор: «Ўз уйинг, ўлан тўшагинг». Ахир, ўз уйинг бўлса, яхшида! Бировга муте бўлиб яшаш, кимларнингдир сени назорат қилишлари...

Фароғат ётоқхона вақтинчалик бошпана эканлигини кўплар қатори эътироф этар, қачондир хоҳлаган ишини қилиб яшайдиган ўз уйи бўлишини орзу қиларди. Тошкент ремонт тажриба экскаватор заводининг ётоқхонасидан кўплаб оилалар қўним топишган эди. Фароғат турмуш ўртоғининг иш жойидан берилган ана шу бошпанага ҳам шукр қиларди. Лекин уч бола билан бу ерда яшаш кейинги йилларда анча қийин бўлиб қолганди.

Мактаб маъмурияти, аниқроғи, унинг раҳбари Саодат Муҳиддинова Фароғатнинг оилалилар ётоқхонасида анча сиқилиб яшаётганини билар, «Ҳали ўз уйингиз бўлади, бу кунларни эслаб юрасиз!» дея руҳан далда берарди. Иш масаласида эса... Тўғриси, Фароғат тил-адабиёт фани муаллимлари орасида нимаси биландир ажралиб тургани учунми, директор кўп масалаларда унга мурожаат қиларди.

Тошкент шаҳар Собир Раҳимов туман ҳокимияти 133-ўрта мактабнинг фидойи ўқитувчиси Фароғат Маҳмудова оиласига уй ажратиш тўғрисида қарор чиқаргач, унинг ўзидан кўра, Саодат опа кўпроқ суюнди.

Мана, ўша қарор кучга кириб, муаллимага уй совға қилинганига ҳам анча бўлди. Бари Фароғатнинг кўз ўнгида: туман халқ таълими бўлимининг август кенгаши. Йиғинга халқ таълими мутасаддиларидан ташқари, фаол мураббийлар, мактаб раҳбарлари ҳам ташриф буюришган эди. Туман ҳокими минбарга кўтарилиб, ўқитувчиларни ижтимоий жиҳатдан қўллаб-қувватлаш савоб эканлигини таъкидлади. Ва сўзининг охирида муаллима аёллардан икки нафарига уй-жой, 28-мактабдан бир ўқитувчига ер майдони ажратилганини маълум қилди. Йиғилганларнинг олқиши остида ўша куни Фароғат ҳам ордер олди. Муаллима кўзларидан оққан севинч ёшларини сездирмасликка ҳарчанд уринмасин, уддасидан чиқолмади. Қўлидаги ордерни эҳтиёткорона сумкасига жойлар экан, минбарга кўтарилган «Тошкентмебель» ҳиссадорлик жамиятининг раиси Жўрабек Назаровнинг гапларини тинглашга тутинди.

1999 yil - Ayollar yili

Текинга ётоқхона мебели!

Фароғат кўзларига ишонмасди. Уй-ку, текинга берилди, мебель инъом этишларини эса мутлақо кутмаганди. Омад бир келса қўшалоқ келади, деганлари шу шекилли...

Жўрабек Назаров ўша кунги кенгашда унга ажратилган уйнинг адресини ёзиб олди. Орадан икки-уч кун ўтиб, юк машинаси Чуқурсойнинг Шумилов станциясидаги 8-уй, 19-хонадонни топиб келди. Кузовда ўрамдаги яп-янги мебель!

Фароғат шошиб қолди. Жўрабек Назаров сўзининг устидан чиқибди-да. Шунчалик сийлов оддий бир муаллима аёлнинг юрагини тўлқинлантириб юборган эди. Худонинг ғойибдан «Ол қулим!» деб юбориши бор гап экан-да.

Фароғат қийналган дамларида ҳали олдинда мунаввар кунлар борлигига ишонган эди. Фарзандлари Шуҳрат, Нодир, Чаросларнинг ётоқхона бўлмаларидан бирида навбат билан столда дарс қилишларини кўрганида, алланечук хаёлга чўмарди.

Мана, ўшал кунлар энди кинодаги кадрлар сингари хотирасида қолди. Ҳамкасблари ва қариндош-уруғларининг қутловини ҳар кун, ҳар соат эшитавериб, кўнгли тоғ қадар юксаладди.

Ёзганларим — оддий, камсуқум, мактабни ўзининг иккинчи уйи сифатида кўрадиган муаллима аёлнинг кечинмалари. Йигирма йиллик елиб-югуришлар туфайли келган қувонч деса бўлади буни! Сабр қилсанг, ғўрадан ҳалвонинг битиши рост.

Фароғат Маҳмудова билан учрашар эканман, унинг тим қора шаҳло кўзларида акс этган миннатдорликни илғадим. Бу — шукроналик. Бу — сабр-тоқатли ўзбек зиёли аёлининг иродаси. Қолаверса, мустақилликнинг қийинчиликларда ўзини тоблаган АЁЛга бир тортиғи!

Шундай эмасми?

Ҳулкар ТЎЙМАНОВА

ФАРЗАНДИНГИЗНИНГ ЎҚУВ ФАОЛИЯТИ ҚАНДАЙ КЕЧМОҚДА?

(Боши 1-бетда)

Болани кун тартибига тўла риоя қилишга ўргатиш лозим. Бунинг маълум қоида-қонунлари йўқ. Бу ҳар бир оиланинг ўз имкониятига қараб амалга оширилиши мумкин.

Ҳозирги кунда телевидение, театр, матбуот болалар эътиборини ўзига кенг жалб этаётгани ҳаммага маълум. Шунинг учун ҳам мактабда ўқитувчининг иши, дарси шундай уюштирилиши керакки, бола учун ҳамма нарса қизиқ туюлсин. Агар дарс фойдали, сифатли кўргазмалар ёки техника воситалари асосида ўтилса, берилаётган билимлар қанчалик мураккаб бўлмасин, бола, албатта, ҳаммасига тушунади, ундаги дарсга бўлган иштиёқ тобора ўса боради. У шу дарсда олган топшириқларини уйда ҳам зўр қизиқиш билан бажаради. Аксинча, қуруқ, саёз, бир хилдаги дарслар боланинг ихлосини қайтаради. У топшириқларни истар-истамас бажаради. Унинг ўрнига телевидение кўрсатувларини томоша қилади. Бу ҳол бора-бора болага одат бўлиб қолади ва унинг олдини олиш анча мушкуллашади. Болага берилган топшириқларни айнан ўзинигина эмас, балки унга ўзи қўшимча равишда ижодий фикр қўшишни ҳам ўргатиш керак.

Масалан, агар ўқитувчи уйда куз фасли ҳақида гап тузиб келишни топширса: бола «Куз келди» деб гап тузиши мумкин. Шундай вақтларда ота-она болага гапни чиройли сўз ва иборалар билан ифодалашга ўргатса, бола шубҳасиз, бу гапни «Ўлкамизга олтин куз фасли келди» ёки «Мевалар пишди» гапини «Ширин — шарбат мевалар етилди», «Ҳосил мўл бўлди» деб тузишга одатланади.

Маълумки, боланинг ақлий тараққиётида математика фанининг аҳамияти каттадир. Бу фан боланинг фикр доирасини чархлайди. Аммо бу фанни бола яхши тушунсагина қизиқарли бўлади. Масалан, ўқитувчи болага фазовий тушунчаларни ўқиб олиши учун атрофни кузатиб, йўлнинг ўнг ва чап томонидаги нарсаларни билиб келишни топширган бўлса, болалар йўлнинг икки томонига қараб ўнг томонида мактаб, почта, дарахтлар, кутубхона, чап томонида эса баланд иморат, дўконлар борлигини айтиб, жавоб беришлари мумкин.

Боланинг ижодий фикр юритишини фаоллаштириш, илмий тил билан таърифлаганда, анализ, синтез (таҳлил ва таркиб) қилиш, таққослаш, маълум хулосалар чиқариш, нарсаларнинг сони, миқдори, сифатини умумлаштиришга ўргатиш орқали боладаги қобилият, малака, билим, қизиқиш орта боради. Боланинг ижодий изланишини қўллаб-қувватлаш, рағбатлантириб бориш таълим-тарбияда жуда муҳимдир. Чунки бола шу даврдан бошлаб қилаётган ишининг тўғри ёки нотўғрилигини, сифатли ёки сифатсизлигини онгли равишда фарқлашга ўрганади. Булар унинг келгуси фаолияти учун ниҳоятда зарурдир. Болалар билан 1-синфда ўқитувчи севимли диёримиз — она-Ватан ҳақидаги суҳбатни ўзлари яшаётган уй, кўча, қишлоқ ёки шаҳар ҳақидаги суҳбатдан бошлайди ва уйга вазифа қилиб шуларни кузатишни топширади. Бу топшириқлар болага бир қарашда унча қизиқ туюлмаслиги мумкин. Эртаси кун кўрганларини оддийгина қилиб таърифлаб беришлари табиий. Бундай пайтларда ота-она бола олдидаги бу топшириқнинг ниҳоятда муҳимлиги, уни яхши бажариш, диққат билан ўзи яшаётган жойни билишга, атрофни кузатишни уқтириб, унга кўмак беришлари, у билан сайр қилиб атрофдаги нарсаларнинг ниҳоятда гўзал ва жозибадорлигини, азим дарахтлардан тортиб, осмонўпар бинолар, кенг, чиройли кўчалар ёки денгиздек чайқалиб турган пахтазору буғдойзорлар инсон меҳнати туфайли бунёд этилаётганини оддийгина қилиб сўзлаб, бола диққатини шу нарсаларга жалб этишлари, инсон меҳнати туфайли бунёд бўлган бу нарсаларни севиш, асрабавайлаш лозимлигини уқтиришлари лозим. Шундай ишлардан сўнг, ўқитувчи Ватанимизнинг кенг, бепоёнлиги, бойлиги, халқларнинг аҳиллиги, кичик ва катта шаҳар, қишлоқлар бирлашиб республикани ташкил этиши, бизнинг мамлакатимиз Ўзбекистон эканлигини қизиқарли ва кўргазмали равишда мисоллар билан уқтира олади.

Ўқитувчи болаларга фақат дарс топшириқларини эмас, балки оиладагиларини иззат-ҳурмат қилишларини, кичикларга ғамхўр ва эътиборли бўлишни, дастёрлик вазифаларини аъло бажаришни ўргатиши керак. Бу ишни ота-она уйда давом эттириши, болага ўзларининг хулқ-атворлари, меҳнатлари билан намуна бўлиши лозим. Бунда ўйин, меҳнат, оила аъзолари билан дўстона муносабат муҳим аҳамият касб этади.

Бола дастлабки ўқув ҳафталарида тез толиқади. Чунки ақлий меҳнат билан шуғулланади. Шунинг учун дарсдан сўнг маълум ўйин ва ўйинчоқлар билан бўш вақтини хушчақчақ ва мазмунли ўтказиши зарур. Бундай пайтларда у ҳордиқ чиқариб, ҳаракатли ўйинлар билан машғул бўлади. Ўйин вақтида бола чарчоғи тез тарқайди. Ихтиёрий диққатини бир ерга тўплаш учун мойиллик туғилади. Очиқ ҳавода эркин нафас олгани учун бош мия қобиғи яхши ишлайди. Хуллас, ўйиндан кейинги дарс тайёрлаш жараёни анча енгил ўтади.

Боладаги гўзалликка бўлган туйғуни илк ёшдан ривожлантиришда ота-она, педагоглар улар билан кўпроқ сайр-томоша, кузатиш ишларини олиб боришлари лозим. Рангларга бой, гўзал ва хушманзара табиат бола йили, тафаккури ва тасаввурини ўстиришда бой манбадир.

Болаларни ҳадеб китоб ўқиш, тинимсиз ёзишга ундайвериш, мажбур этиш ярамайди. Синфда ўқиганларининг хотирада мустаҳкамланиши учун табиат қўйнида ўқиганлари билан кўрганларини таққослашга, синаб кўришга ўргатиш керак. Болаларни табиат билан яқиндан таништирмасдан туриб таълим ва тарбия ишида самарали натижага эришиш қийин. Табиат ва ундаги нарсалар болаларга руҳий озуқа бўлибгина қолмай, уларни ақлий, ахлоқий, эстетик ва жисмоний жиҳатдан муваффақиятли тарбиялаш имконини беради.

Кундалик об-ҳавони кузатиш болаларнинг мактабда биринчи синфдан бошлаб ўқитиладиган табиатшунослик фанини пишиқ-пухта ўзлаштириб боришига ёрдам беради.

Кичкинтойларга ёмғир, қор, дўл, шамол, булут каби табиат ҳодисаларининг келиб чиқиш сабабларини сўзлаб, тушунтириб бериш жуда фойдалидир. Болаларга қушлар ҳаётини мисоллар ёрдамида тушунтириш, яъни уларнинг ҳатти-ҳаракатлари табиат ҳодисалари билан боғлиқ эканлиги, қалдирғочларнинг баланд учиши ёғингарчилик бўлмаслигидан дарак бериши, ёмғир ёғиши олдидан уларнинг паст учишларига эътибор бериши лозимлиги айтилса, болалар буни зўр иштиёқ билан кузатадилар.

Хуллас, болаларни ёшликдан ҳамма нарсага уқувли, идрокли, билимдон, зийрак қилиб тарбиялашда, ота-она ўқитувчиларнинг ишларини давом эттириб, бола камолотининг серқирра томонларини топиб, уни ривожлантиришга алоҳида эътибор беришлари мақсадга мувофиқдир.

Қумри АБДУЛЛАЕВА,
профессор

ЯНГИ БИБЛИОГРАФИК КЎРСАТКИЧ

Яқинда «Маънавият» нашриёти Тошкент вилоят маданият ишлари бошқармасига қарашли «Турон» вилоят илмий-универсал кутубхонаси билан ҳамкорликда «Миллий матбуот саҳифаларида» (Тошкент-1999) номли янги бир библиографик кўрсатгични нашр этди. Кўрсатгич кутубхона ходимлари Феруза Нуриддинова, Вазира Собирова ва Зоҳид Солиҳов томонидан тузилган.

Китоб «Турон» кутубхонаси директори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Вазирахон Собированинг «Кириш сўзи» билан очилади. Унда ҳозирги Ўзбекистон халқ демократик партиясининг нашр афкори бўлган — «Ўзбекистон овози» газетасининг 1921-1926 йиллар оралиғида турли номлар билан чиққан барча сонларида босилган асосий мақолалар библиографияси берилган. Улар мазмунан гуруҳларга ажратилиб: Ўзбекистоннинг географияси, саноати, қишлоқ хўжалиги, ўсимликшунослик, пиллачилик, тарих, республика шаҳарлари, иқтисодиёт, маданият, маориф, адабиёт, санъат, театр, тилшуносликка оид мақолалар тарзида берилган. Бу эса ўз навбатида бугунги Ўзбекистоннинг 20-йиллардаги фан, маданият, адабиёт, қишлоқ хўжалиги тарихи ва тили, маданияти тарихи билан шуғулланувчи тадқиқотчилар учун ўз мавзуларига оид манба ва материалларни тезроқ топиш ва истефода этишларига, шунингдек, ўша вақтларда республикамизда рўй берган турли ижтимоий-сиёсий, маданий ўзгаришлар, иқтисодий ва ғоявий сиёсатни бугунги истиқлол кунларимиз нуқтаи назаридан баҳолаш ва идрок этишларига яқиндан ёрдам беради. Кўрсаткичда шу билан бирга келажакда эътиборга олиш керак бўлган баъзи бир камчиликлар ҳам учрайди. Бунда, айниқса, киришда тўғри таъкидланганидек, келгуси нашрларда 1918 йил «Иштирокиюн» газетаси саҳифаларидаги мақолалар ҳам, шунингдек, «Қизил Ўзбекистон» газетасининг 1926 йилдан сўнгги сонлари саҳифаларидаги мақолалар ҳам мазкур услубда (яъни, мазмунан гуруҳларга ажратилиб) берилса, яхши бўларди. Бундан ташқари, ушбу кўрсаткич яна тўлдирилиб, қайта нашр этилса, ҳозирча яширин имзолари бирмунча аниқ бўлганлари (масалан — «Думбулбоев» — Абдулла Қодирий; «Йўқсул» — Баҳром Иброҳимов; «Дарвеш» — Назир Тўрақулов; «Беги» — Абдулла Беги Мустақаев; «Машриқ» — Машриқ Юнусов (Элбек), «Сайдали» — Сайдали хўжа Усмонхўжаев; «Сатторий» — Абдулмўмин Сатторий; «Тотли» — Лазиз Азиззода; «Турғунбой» — Қаюм Рамазон; «Тошқин» — Мўминжон Муҳаммаджонов; «Чекабой» — А.Авлоний; «Ўктам» — Қаюм Рамазон) ёнма-ён берилса, тадқиқотчилар учун мазкур муаллифларнинг тарихдаги ўринларини аниқлашда ҳам муҳим аҳамиятга эга бўлар эди.

Yangi nashr

Лекин шунга қарамасдан мазкур библиографик кўрсаткич бугунги мустақиллик кунларимизда XX асрнинг бошларидаги тарихий ҳаётимиз саҳифаларини ўрганишда муҳим манба бўлиб хизмат қилади.

Шерали ТУРДИЕВ

ФИЗИКАДАН ЯНГИ ЎҚУВ ҚЎЛЛАНМА

Ўзбекистон Республикасининг «Таълим тўғрисида» ва «Кадрлар тайёрлаш миллий дастури» қонунлари асосида умумий ўрта таълим мактабларининг барча ўқув фанлари қатори физикадан ҳам давлат таълим стандарти ва янги ўқув дастури ишлаб чиқилди. Стандарт ва дастур 1998-99 ўқув йилида Қорақалпоғистон Республикасида, Тошкент шаҳрида ва ҳар бир вилоятда биттадан мактабда тажриба-синовдан ўтказилди.

Барча ўқув фанлари қатори синов натижалари асосида такомиллаштирилган физикадан давлат таълим стандарти ҳам Вазирлар Маҳкамаси томонидан тасдиқланди ва янги ўқув дастури билан биргаликда ушбу ўқув йилидан бошлаб босқичма-босқич жорий этишга киришилди.

Янги таълим тизимига мувофиқ шу йилдан эътиборан физика таълими 7-синфдан эмас, балки 6-синфдан бошланмоқда. Ҳақиқатан ҳам, ўқувчилар айнан шу ёшда физик ҳодисаларни ўрганишга жуда қизиқадилар. Шу ўринда давлат таълим стандарти асоси яратилган ва мактабларда амал қилиниши бошланган янги ўқув дастури ҳамда 6-синф ўқув қўлланмаси юзасидан фикр-мулоҳазаларимни баён қилмоқчиман.

Аввапомбор, физика фанидан ўғил-қизларнинг ўзбек муаллифлари томонидан яратилган дастур асосида ўқитилиши катта бахт. Бу мамлакатимиз мустақиллигининг белгиларидан биридир. Шу пайтгача ўқувчиларимиз ўрмонларни кўрмасалар-да, ундан мисолларни ўқир, чанғида учмаса-да, унга доир масалаларни ечар эдилар. Яна бир нарса қувонарлики, бир неча ўн йилликлар давомида қотиб қолган дастур асосида ўқувчиларга физика ҳодисалари тушунтириб келинди. Ниҳоят, республикамиз олимлари ва методистларига ўз дастурини ишлаб чиқишга эркинлик берилди, физик ҳодисаларни маҳаллий шароитдан келиб чиққан ҳолда маълум кетма-кетликда баён қилиш имконияти яратилди. Физикадан яратилган янги дастур ҳар томонлама пухта, унинг мазмуни ўқувчиларнинг ёшига мосдир.

Мактабларнинг 6-синфларида ўқувчилар янги дастур асосида Н.Шахмаев, Д.Шодиев муаллифлигидаги ўқув қўлланмадан фойдаланаяптилар. Қўлланманинг ютуғи шундаки, ўқувчилар 6-синфда ҳали табиат ҳодисаларини чуқур билишмайдиган даврда, ҳодисалар содда тил билан аниқ-лўнда қилиб тушунтирилган. Китобнинг бошида шартли белгиларнинг берилиши, қонунларнинг алоҳида белги билан ифодаланиши, формулаларнинг таъкидланиши, такрорлашда мавзуларга эътибор бериш кераклигининг кўрсатилиши ўқув қўлланманинг ижобий томонларидандир.

Маълумки, шу кунга қадар фойдаланиб келинган дарсликларда дастлаб назарий материаллар, ундан сўнг амалиётга ўтилар эди. 6-синф қўлланмасида эса физик ҳодисани ўрганиш тўрт босқичда амалга оширилиши келтирилган.

1-босқич. Ҳодисани табиатда кузатиш.

2-босқич. Ҳодисани тажрибада кўрсатиш, лаборатория шароитида такрорлаш ва уни тажрибалар ўтказиш йўли билан батафсил ўрганиш.

3-босқич. Ҳодисани назарий тушунтириш.

4-босқич. Топилган изоҳнинг тўғрилигини тажрибада текшириш.

Бундан кўриниб турибдики, ўқув қўлланмада танланган усул ўқувчиларнинг физик ҳодисаларни тўлароқ англай олишига, қизиқишларининг

Taqriz

ортишига олиб келади. Қўлланма 6 та боб, хулоса ҳамда ўтилган мавзуларга доир масала, савол ва машқлардан ташкил топган. Китобдаги «Ёруғлик ҳақидаги бошланғич маълумотлар», «Товуш ҳақидаги бошланғич маълумотлар», «Иссиқлик ҳақидаги бошланғич маълумотлар», «Модда тузилиши ҳақидаги бошланғич маълумотлар», «Физик катталиклар ҳақида», «Иссиқлик двигатели ҳақида» деб номланган бобларида инсон ҳаётида учрайдиган физик ҳодисалар умумий тарзда баён қилинади.

Физик катталиклар боби олдинги олинган билимларни мустаҳкамлаш, катталикларни ўлчашга бағишланган. Масалан, ўқувчи табиатда бажарилаётган ишнинг кўп-камлигини ёки массанинг ўзгариши қандай бирлик билан ҳисобланишини шу бўлимда ўрганиб олади. Куч, иш, босим, энергия, қувват каби катталикларнинг содда қилиб тушунтирилиши жуда маъқул келди.

Боблар охирида қисқача хулосаларнинг берилиши ҳам бир такрорлаш, орқага назар солиш, нимани ўргандиму нимани билмайман, деган саволларни ўқувчига бериш демакдир. Қўлёзманинг маъқуллашга сазовор томонларидан яна бири, унда фанлараро боғланиш, ўқувчилар ўрганган биология, табиатшунослик фанлари билан боғланишнинг борлигидир. Лекин ҳали ўқувчилар ўрганмаган география, биология, кимё, астрономия фанларига оид тушунча ва ибораларнинг тилга олиниши ҳам ўқувчиларда қизиқиш уйғотади, тушуниш ҳам осон. Демак, табиат сирларини ўрганишда бошқа фанларга ҳам таянилар экан, деган тушунча ҳосил бўлади. Физик ҳодисалар босқичма-босқич тушунтирилган. Ўзбек олимлари амалга оширган ишларнинг кўрсатилиши, замонавий асбобларнинг фотоплёнка, фотоэлемент, қуёш батареяси кабиларнинг баён этилиши ўқувчиларда катта қизиқиш уйғотади.

Иссиқлик ҳодисалари табиат билан доимо бирга рўй беришлиги аниқ баён қилинган. Иссиқлик манбалари, иссиқликнинг узатилиши, иссиқликдан кенгайиш, ҳарорат ва унинг нималарга боғлиқлиги, турмушда иссиқлик ҳодисаларининг аҳамияти, ундан билиб фойдаланиш тўғрисида жуда диққатга сазовор, ўқувчиларга мос тушунчалар берилган, замонавий иссиқлик ҳодисаларига доир мисоллар келтирилган.

Иссиқлик турли усулларда узатилиши аниқ, содда, ўқувчиларга тушунарли берилган. Конвекцияга мисоллар, иссиқлик ўтказувчанлик, нурланишга оид келтирилган мисоллар ўқувчилар онгига осон сингади. Иссиқлик бўлимидаги охирги саволлар ҳам мавзуларни мустаҳкамлайди.

Ўқув қўлланма биринчи бор нашр этилаётгани учун унда айрим камчиликлар ҳам мавжуд. Жумладан, биринчидан, ёруғлик тезлиги 1-бобда келтирилган. Лекин тезлик тушунчаси 5-бобда ўрганилади. Иккинчидан, температура ҳақидаги мавзуда манфий қиймат қўлланилган бўлиб, у биринчи ярим йилликда ўтишга мўлжалланган. Ваҳоланки, математика дарсида манфий қийматлар иккинчи ярим йилликда ўрганилади. Учинчидан, қўлланманинг 31-бетидаги 27-расм ва 35-бетидаги 33-расмда бурчакларни аниқ ўлчаш келтирилган. Лекин бурчакларни аниқ ўлчаш 7-синфда геометрия дарсида ўрганилади. Тўртинчидан, китоб охирида масалаларнинг берилиши мақсадга мувофиқ бўлган. Бироқ қўлланмада фақат иш мавзусида битта масала ечиб кўрсатилган, холос.

Кейинги нашрда муаллифлар билдирилган фикр-мулоҳазаларни инобатга оладилар, деб умид қиламиз.

З.САФИНА,
Тошкент шаҳридаги 290-мактабнинг физика фани ўқитувчиси

Сурхондарё вилояти Денов ўқувчилар техник ижодиёт марказида турли хил тўгараклар қатори автомобилларни моделлаштириш ҳамда ракета-моделизм тўгараклари ҳам мунтазам фаолият кўрсатаётир. Тўгарак аъзолари меваларни қуритувчи аппарат ва ҳаракатланувчи «Луноход» юк ташиш автомобили моделини ясадилар.

Суратда: техник ижодиёт маркази директори Дўстмамат Эшқобулов 76-мактабнинг 10-синф ўқувчилари Жаҳонгир Холмуродов ва Алижон Аслоновлар ясаган «Орбита» ракета моделини биргаликда кўздан кечиришмоқда.

Равиль АЛЬБЕКОВ олган сурат.

Ta'lim va tadbirkorlik

«УСТОЗ»НИНГ МУВАФФАҚИЯТЛАРИ

Чимбой тумани халқ таълими бўлими мудираси Тозагул Арзекееванинг ташаббуси билан «Бахтли» овули фуқаролари йиғини ҳудудида «Устоз» фермер хўжалиги ташкил қилинди. Туман халқ таълими бўлимига қарашли ушбу хўжалик 101 гектар ернинг 62 гектарига пахта, 8 гектарига маккажўхори, 2 гектарига полиз экинларини, 15 гектарига эса кузги буғдой уруғини экишганди.

- «Устоз» фермер хўжалигини ташкил қилишдан мақсад, - дейди зиёкорлар сардори, - таълим масканлари моддий базасини имкон қадар мустаҳкамлаб бориш, ёш авлод таълим-тарбияси ишини замон талаблари даражасида олиб боришга озми-кўпми ҳисса қўшишдир. Дастлабки қадамларимиз чакки эмас. Кўзланган маррани эгаллаш учун астойдил интилмоқдамиз.

Биз ҳам «Устоз» фермер хўжалиги хирмонларига барака тилаб қоламиз.

Ғойиб ЁҚУБОВ,
ўз мухбиримиз

Himmat

ҲОКИМ СТИПЕНДИЯ ТАЙИНЛАДИ

Қўнғирот тумани ҳокими Аширбой Реимовнинг қарори билан энг аълочи 11-синф битирувчиларининг 10 нафарига стипендия тайинланди. Қарорга кўра, 10 ўқувчининг ҳар бири ўқув йили давомида ой сайин 2 минг сўмдан стипендия олишади. Жумладан, туман илм масканларининг 11-синфида ўқишаётган Элмира Қаликеева, Гавҳар Боботоева, Жайна Избосарова, Айнакўз Тлеуова, Турсуной Бекешова, Гулойим Есбулова, Мадина Ниятова, Нурлан Темирбаев, Дилором Худойбергенова, Гулзира Бегжановалар ҳокимнинг бундай ҳимматига жавобан келгусида маърифатли, зукко инсонлар сафидан жой олишга астойдил бел боғлаган ҳолда, ҳар бир фан тушунчаларини чуқур ўрганмоқдалар.

Ғойиб ЁҚУБОВ,
ўз мухбиримиз

Mulohaza

ТАРБИЯЧИ ҚАНДАЙ БЎЛМОҒИ КЕРАК?

Тарбиячи бу айни замонда устоз демакдир. Устоз бу ўргатувчидир. Демак, гўдак инсонни маънавий камолотга етаклаб олиб чиқиш шу устоз тарбиячининг бурчидир. Ёш гўдакни чин инсоний фазилатга эга қилиш, унга тўғри, олижаноб хислатларни ўргатиш учун аввало ўргатувчининг, тарбиячининг ўзи шу инсоний фазилатлар — хислатлар эгаси бўлмоғи зарур. Бу хислатларга кўпроқ аёллар мойил деб айтсам янглишмасам керак. Бу даъвоимизни ҳозирги кунда Республикамиз халқ таълими ходимларининг 59 фоизини аёллар ташкил қилаётгани хусусидаги амалий далил ҳам аниқ-равшан қувватлайди, деб ўйлаймиз.

Хуллас, аёл-тарбиячи чин маъноси билан гўдак инсонни маънавий камолотга қараб етакловчи устоздир. Шунинг учун «Тарбиячи аёл» деганда кўз олдимизда мунис ва меҳрибон, моҳир ва уддабурон, устоз аёл гавдаланади. Амалда ундай тарбиячига ёки раҳбарга ҳамма меҳр билан боқади, ундан ўрнак олгиси, ниманидир ўргангиси, ўхшагиси келади ва унга ўз қалбида миннатдорлик ҳис этади. Биз ҳам устоз аёлдан шундай фазилатларни кутамиз. Табиийки, бу даражага эришиш учун тарбиячи аёл ақалли қуйидаги бир неча хислатларни ўзида намоён этмоғи шарт.

Тарбиячи аёл аввало ота-боболаримизнинг ўзбекона одобини доим маҳкам тутиши, оқилалик, шарму ҳаёлилик, иффат-номуслилик хислатларини ҳар бир иш-ҳаракатида намоён қилиб туриши керак. Хушмуомала бўлиш, айниқса, болаларга бақириб-ўшқирмаслик, гўдакларга тоқат билан тушунтириш ва ишонтириш, тарбияланувчиларга адолат билан, ҳаммага ўхшаш эътибор бериб, муомала қилиш ҳам тарбиячининг бурчидир.

Поклик, озодалик ҳам тарбиячи аёлнинг айрилмас йўлдоши бўлмоғи керак. Маънавий поклик тарбиячи аёлнинг муҳим хислати бўлиши шарт бўлганидек, озодалик ҳам тарбиячилик хизматининг олий сифатли бажарилишида муҳим шартдир. Тарбиячи кийим-кечагининг ялтироқлиги эмас, покизалиги, юз-кўзларининг ўта пардозлилиги эмас, тоза ювиб тарaлганлиги унга термулиб тарбия кутувчиларнинг завқини ўзига жалб қилади.

Тарбиячи аёл ўзининг педагогик вазифаларини юқоридаги шартлар асосида мукаммал бажарганидан ташқари, жамоатчилик хизматлари ва оилавий яхши бека ва меҳрибон она ташвишларини канда қилмай адо этиб бориши мақсадга мувофиқдир. Жамоатчилик ишларига фаол аралашиш тарбиячи аёлнинг иш тажрибасини ошириш билан бир қаторда унинг обрў-мавқеини юксалтиради. Бу айни замонда унинг тарбиявий ишларини юксак даражада адо этишига асос яратади. Буларнинг ҳаммаси қўшилиб эса, тарбиячи аёлнинг ҳамма эътирофидаги ҳурматли устоз шарафига муяссар бўлишини таъминлайди.

Шунингдек, тарбиячи аёл дастлабки билим юртида олган таълими билангина чекланиб қолмаслиги керак. У ўз билимини узлуксиз равишда, ҳар томонлама ошириб бориши зарур. Педагогик билимдан ташқари ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий билим доирасини тинмай кенгайтириб боргандагина ҳақиқий устоз-тарбиячи бўла олиши мумкин. Тарбиячи ўз шогирдларини доимий равишда дунёвий янгиликлар, мустақил давлатимизнинг қонун-қоидалари, иқтисодий билимлар, ижтимоий масалалар билан таништириб боришга масъул бўлиши даркор. Шундагина, биз орзу қилган рисоладагидек устоз-тарбиячи аёл ҳаммага манзур бўлган ҳолда, ўзининг мукаммал, расо бўй-бастини кўрсата олади.

Озода ПАРПИБОЕВА,
Миробод тумани халқ таълими бўлими услубчиси

БОҒЧАДА ФОЛЬКЛОР ТЎГАРАГИ

Қашқадарё вилоят болалар ва ўсмирлар ижодиёт маркази мактабгача таълим муассасалари билан ҳамкорликда ёшларни миллий қадриятлар руҳида тарбиялашда аниқ ҳаракат дастурига эга. Марказ 1999-2000 ўқув йилида шаҳардаги «Олтин калитча» болалар боғчаси билан ҳамкорликда болалар фольклор тўгарагини очди.

Тўгарак машғулотларига 40 нафардан зиёд миллий фольклор санъатига қизиқувчи болалар иштирок этмоқда. Тўгарак машғулотини Қарши Давлат педагогика университети мусиқа назарияси кафедрасининг ўқитувчиси З.Юсупов олиб бораётир. Машғулот давомида болалар фольклор жанрлари ҳақида сабоқ оладилар.

Тўгарак аъзолари бугунги кунда «Меҳржон» байрамини ўтказишга пухта тайёргарлик кўрмоқдалар.

П.КАРИМОВА

Ta'lim muassasalarida

ЯНГИЛИКЛАР МАСКАНИ

Бугунги кунда компьютер синфлари, лингафон хоналари, фитобар, қишки боғ ва ҳовузчалар, стоматолог, терапевт, уқаловчи, профилактик даво хоналарига эга бўлган муассасалардаги соғломлаштириш тизимига доир чоралар, ижодий фаолият учун мўлжалланган хоналардаги тиббий материаллардан қилинган бeқиёс буюмлар билан ҳар кимни ҳам ажаблантира олмайсиз. Аммо буларнинг барчаси битта болалар боғчасида мавжуд бўлса-чи?..

Ҳа, буларнинг барчаси битта болалар боғчасида, аниқроғи, ғаройиб болалар муассасаси ҳисобланган «Нодирабегим» боғча-мактаби мажмуидадир. Қарши шаҳрида жойлашган бу боғча-мактаб мажмуига София Абдуназарова раҳбарлик қилади.

Мазкур муассасанинг ташкил бўлганига яқинда 10 йил тўлади. Мана шу давр мобайнида яратилган янгиликлар нафақат Қашқадарё вилояти, балки Ўзбекистон учун ҳам янгилик эди. Ўз ходимлари фарзандларининг юксак истиқболини кўзлаб иш тутган «Шўртаннефтгаз» НГИБ ушбу муассасани (у пайтда ҳали боғча-мактаб мажмуи бўлмаганди) бунёд этар экан, уларнинг бекаму кўст ўсиб-улғайишларини назарда тутганининг ўзи муҳим аҳамият касб этади.

Бугунги кунда мажмуада 6 синф мавжуд бўлиб, уларнинг ҳар бирида 20-22 нафар ўқувчи таълим олаётир. Бошланғич синфлар дарслардан сўнг мароқ билан боғчаларига қайтадилар ва иш куни охирига қадар шу ерда ҳордиқ чиқаришади. Каттароқ ёшдаги болалар эса малакали мутахассисларнинг меҳрибон оғушида билим олишади.

Боғча-мактаб мажмуи Халқ таълими вазирлиги, «Оила» илмий-амалий маркази томонидан олиб борилаётган турли педагогик технологияларни таълим ва тарбия соҳасига кенг жорий этишдек улкан ишда бeқиёс тажриба майдони бўлиб хизмат қилмоқда. Бу эса анча кенг маъно касб этади. Масалан, яқиндагина боғча-мактаб мажмуи базасида Республика хотин-қизлар қўмитаси томонидан «Аёлларнинг жамиятдаги роли ва гендерли муаммолар» мавзуидаги семинари бўлиб ўтди. Семинарнинг амалий қисмини ўтказиш учун бу жой танланганда, кўпгина омиллар ҳисобга олинган: педагогик жамоанинг олий даражаси ва ота-оналар билан иш олиб боришдаги тўпланган тажриба ва албатта, боланинг болалар муассасасида бўлиши давомида оладиган билим даражалари.

Семинарлар, анжуманлар, ташрифлар педагоглар учун ҳамиша имтиҳон бўлиб, уларга тайёр бўлиб туриш керак. Лекин бу янгиликлар, қизиқарли нарсаларни билиб олиш имконияти ҳам бўлиб, кейинчалик уларни ўзларига татбиқ этиш зарур бўлган имконият ҳамдир.

Шу ўринда ғалати туюлсада, айтиб қўйилик, боғча-мактаб мажмуида жажжи чемпионлар ҳам бор. Бу жисмоний тарбия йўриқчиси Сайёра Зуҳриддинованинг шогирди, каратэ бўйича қора белбоғ соҳиби бўлган Оловуддин Халиловдир.

Ёш спортчилар ўртасида Қозоғистонда ўтказилган Осиё чемпионлиги унвони учун мусобақаларда иштирок этган 6 ёшли ўқувчи Оловуддин бу юксак унвонга сазовор бўлиб, эндиликда Венгрияда бўлиб ўтадиган Жаҳон биринчилигига тайёргарлик кўрмоқда.

Бир қарашда, бу педагогик жамоада муаммолар йўқдек туюлади. «Албатта бор, — дейди жилмайган ҳолда София Абдуназарова. — Бу сантехникаларни созлаш, бўлғуси 7-синф ўқувчилари учун шароитлар ҳозирлаш ва уларга яраша педагогларни топиш, ота-оналар ва маҳалла аҳолиси билан ҳамкорликда иш олиб бориш шароитларини яхшилаш ниятларимиз бор. «Шўртаннефтгаз» НГИБ раҳбариятининг ишлар билан бандлигини тушунган ҳолда, биз уларни безовта қилгимиз келмади. Аслида, бунинг ҳожати ҳам йўқ бўлса керак. Қисқаси, мамлакатимиз учун ниҳоятда зарур бўлган бу каби муассасаларнинг оёққа туриши ва юксалишида уларнинг кўмаги ҳамиша бўлган ва бўлаверади. Бунга ишончимиз комил».

Д.ШАРИПОВА,
педагогика фанлари доктори

Dil izhori

СУБҲИ СОДИҚ

Бадиий асарларда бу жумлага тез-тез дуч келиб турамиз. Субҳи содиқ ибораси нуктадон суҳбатдош даврасида ҳам эшитилиб туради. Унинг замиридаги тушунчани, ҳарқалай, англасам ҳам, яқинда Абдуқаҳҳор Иброҳимовнинг жажжигина бир мақоласини ўқигач, бу ибора моҳиятидаги мазмунни янада аниқроқ, таниқроқ илғайдиган бўлдим. Тун оққач, беғубор осмоннинг илкинчи ёришув, ойдинлашув онига субҳи содиқ дейилар экан. Элимизнинг урфиятига кўра, ҳар бир янги кун соат миллари тунги ўн иккидан ўтгач эмас, худди ана шу — субҳи содиқ билан бошланар экан.

Таниқли ёзувчи, ҳақгўй драматург, тиниб-тинчимас публицист Абдуқаҳҳор ака Иброҳимов ҳақида дилимдагиларни ёзиш истаги туғилганда негадир хаёлимга ялт этиб келган дастлабки фикр — субҳи содиқ ҳақидаги мулоҳазалари бўлди. Абдуқаҳҳор аканинг самимий, беғубор, болаларча соддадил табиати, менга бир қалбда зуҳур топган ўзига хос тарздаги субҳи содиқ бўлиб туюлди.

Кейинги тахминан ўн йил ичида ёзган мақолалари, асарларини бирма-бир хаёлдан ўтказдим. Айримларини қайтадан ўқиб чиқдим ва шундай хулосага келдимки, замондошимизнинг, элимизнинг, юртимизнинг, тафаккуримизнинг янгиланиш жараёнларини акс эттириш, ўз қалами, сўзи билан Истиқлолимизни мустаҳкамлашда фидойилик қилиш, давр ва замон талаб қиладиган муаммоларга ёзувчи, публицист, жамоат арбоби сифатида «лаббай» деб жавоб беришга интилиш Абдуқаҳҳор ака ёзган ва ёзаётган асарлари, мақолаларининг етакчи хусусияти экан.

Ҳассос публицист Абдуқаҳҳор Иброҳимовни салкам йигирма беш миллион нуфузли жумҳуриятимизда, дармиён қўшни юртларда билмайдиган миллатдошларимиз кам топилади, десам муболаға бўлмайди. Истиқлолга эришганимиздан сўнг унинг ёниб-куйиб, жонкуярлик билан ёзилган туркум мақолаларини, радио, телевидениедаги чиқишларини ким билмайди, дейсиз. Бу мақолалар ва чиқишлар айрим журналистларнинг ёзганлари каби шунчаки чиқишлар эмас, балки элнинг, юртнинг дилидаги дардларини, оғриқларини, орзу-армонларини кўтариб чиқиши, ўзига хос муаммовийлиги билан ажралиб туради. Абдуқаҳҳор ака мақолаларининг кўпида, ҳатто, жасорат чўғлари ёлқинланиб туради. Масалан, «Халқ сўзи» газетасининг тўртта сонида кетма-кет эълон қилинган «Қалбим нотинч» номли мақолалар туркуми жамоатчиликда катта шов-шувга сабаб бўлганини кўпчилик яхши билади. У истиқлол арафаларининг—юксак ватанпарварлик руҳи билан йўғрилган субҳи содиқ уйғонишларининг намуналари эди.. Абдуқаҳҳор аканинг «Мулоқот» журналида эълон қилинган «Мустақилмизми, мустамлака?», «Қишлоқ ҳақиқати» газетасида ёритилган «Президентлик бошқаруви: тарихи, вазифаси, масъулияти» сингари мақолалари ҳам ҳозирги босқич миллий ғояларимизни шакллантириб, миллий тафаккуримизга таъсир кўрсатув жиҳатидан қимматлидир.

Публицист ёзувчи Абдуқаҳҳор Иброҳимовнинг ўзига хос хусусияти қайси фазилатда кўринади, дейилса, мен энг аввало, у кишидаги миллатпарварлик, ватанпарварлик хислатларини эътироф этган бўлур эдим. Бу хусусият нечоғлик тоза, беғубор, ҳалол ҳамда таъмадан холи бўлса, қонга ҳам сингади, шекилли. Адибнинг ёзганларидагина эмас, оддий инсон сифатидаги табиатида ҳам намоён бўлади.

Хоразмда бўлсангиз, Урганч ва унинг атрофидагилар Абдуқаҳҳор акани эслашганда, албатта, бир воқеани гапириб беришади. Ҳали Жалолиддин Мангубердининг қутлуғ номи бизда ҳозиргидек оқланмаган вақтларда озарбойжонлик машҳур олимлардан бири Зиёд Буниёдов тарихчи Ан-Насавийнинг бу буюк саркарда ҳақидаги ноёб асарларини рус тилига ўгириб нашр этади. Қувончини ичига сиғдиролмаган Абдуқаҳҳор ака дўстлари орқали қаердандир шу китобдан 20 нусха топтириб, хизмат сафари чоғи Хоразмга олиб боради ва Урганч, Хева, Тошҳовуздаги биродарларига тарқатади. Кимдир бунга эътибор бергандир, кимдир мийиғида кулиб қўя қолгандир. Кимдир, яна ўзича бошқа бирор мақсадга йўйгандир. Лекин, аслида эса, шу кичкинагина мисолда кўринмайдими Ватанга, Ватан тарихига, ота-боболаримизга фидойиликнинг бақириқ-чақириқсиз, камтарона бир намунаси.

Умуман, Абдуқаҳҳор аканинг публицистик мақолалари ҳақида гап борар экан, улар маърифат ва маънавият масалаларига бағишланган бўладими, дин, виждон эркинлиги, қадрият муаммолари ёритиладими, ўтмишимиз ё бугунимиз қаламга олинадими, қатъий назар, муаллиф тарихий далилларга мўл-кўл мурожаат этади, мозий қатламларидан бизнинг ҳозирги кунимиз учун хизмат қиладиган маълумотларни олиб киради, тарих ва замонамизни муқояса қилади, замондошимиз учун зарур бўлган хулоса ва сабоқлар чиқаради. Бундай мақолаларнинг барчаси замирида енгил-елпи ёзувчи-журналист эмас, муайян даражада ҳатто чуқур илмий изланувчи, мушоҳадакор, аналитик публицист ижодкорнинг фаол юраги уриб туради. Шунинг учун ҳам публицист Абдуқаҳҳор Иброҳимовнинг ёзганлари талабчан, дидли, оқ-қоранинг фарқига борувчи бирорта кишини бефарқ қолдирмайди. Чунки бу муаллифнинг ёзган нарсалари ўқувчига албатта бирор-бир янгилик беради. Ва, энг асосийси, мушоҳадага ундайди. Онгни ҳаракатга солади.

Ўзбек тилига давлат тили мақоми берилиши учун кечган бундан ўн йил аввалги кураш жараёнлари кечагидек кўз ўнгимизда.

Шу кезларда А.Иброҳимовнинг ўзбек тилига Давлат тили мақоми берилиши зарурриятининг илмий, назарий, амалий, миллий ва башарий муаммолари матбуотда оммабоп равишда ёритилган «Саодат калити», «Тилнинг тириклиги», «Тил, миграция, иқтисод» сингари ўндан ортиқ мақолалари ўша вақтдаёқ алоҳида китоб ҳолида «Тил — тақдир демак» номи билан босилиб чиқди. Бу китоб кенг жамоатчиликнинггина эмас, балки мутахассисларнинг ҳам юқори баҳосига сазовор бўлди. Бу китобдаги публицистик руҳдан ташқари, масалага анчагина жиддий илмий ёндашув ҳамда мозий ҳақидаги «Ўтмишни унутганнинг келажаги бўлмайди», давлатчилигимиз тарихи муаммоларига доир «Нурли келажак сари» каби мақолалари публицист адиб услубида илмийлик анчагина чуқур ўрин эгаллаганини кўрсатади.

Абдуқаҳҳор Иброҳимов серқирра ижодкор. У деярли қирқ йиллик ижоди давомида ўн бешга яқин драматик асарлар ёзди. Бир қатор пьесалари Ўзбекистон театрларидан ташқари Россия, Украина, Молдова, Эстония, Озарбойжон ҳамда Ўрта Осиёдаги давлатларда саҳна юзини кўрди.

Ўзбек драматургиясининг сўнгги босқич тараққиёти, хусусан, сатирик комедия, трагикомедия ва айниқса памфлет драма такомиллашувида Абдуқаҳҳор Иброҳимовнинг ҳам ўзига хос ўрни бор. Унинг «Зўлдир», «Арра», «Пуч» сингари асарлари ҳаётимиздаги салбий ҳодисаларни, жараёнларни, номатлуб шахс ва улар табиатидаги кескин ҳажв ва инкорга мос хусусиятларни акс эттиради.

Абдуқаҳҳор аканинг драматург сифатидаги маҳорати, кўтариб чиққан муаммоларининг муҳимлиги ҳақида, янглишмасам, бундан ўн йил чамаси илгари атоқли ёзувчимиз Саид Аҳмад ака ҳамда мумтоз танқидчимиз Озод Шарафиддиновлар ниҳоятда илиқ фикрларни айтишган эди. Шунга ўхшаш айрим кузатув ва мушоҳадаларни демасангиз, драматург Абдуқаҳҳор Иброҳимовнинг пьесалари бизда ҳанузгача етарлича ўрганилгани ва ўзининг муносиб баҳосини олганича йўқ. Ҳолбуки, унинг трагикомедия хусусиятларини ўзига сингдирган ўткир ҳажвий саҳна асарларида шўро даври, тузуми ва ҳаётининг жиддий иллатлари усталик билан фош этилган эди.

Бугун мустақиллигимиз шарофати билан адибларимизнинг асарларини хорижда қатор театрлар саҳнага қўймоқдалар. Хусусан, Саид Аҳмад аканинг «Келинлар қўзғолони» Америкада, Эркин Воҳидовнинг «Олтин девор»и Ҳиндистонда саҳна юзини кўрди. Агар жиддий эътибор берилса, жиддий талабларга жавоб берувчи асарлар Абдуқаҳҳор Иброҳимов ижодидан ҳам топилади.

Сўнгги йилларда Абдуқаҳҳор ака ижодининг янги қирралари намоён бўла бошлади. Адиб катта прозага мурожаат этиб «Уйқу келмас кечалар» романини яратди. Тўғри, ёзувчи катта эпик жанрга дабдурустдан қўл ургани йўқ, албатта. Публицист носир сифатида узоқ йиллар давомида қаламини обдон чархлади. 60-70-йилларда ўнлаб лирик ва сатирик ҳикоялар ёзди. Улар жамланиб «Қоя остида», «Сўнгги нур», «Осмон яқин, ер юмшоқ» номлари билан алоҳида китоб ҳолида нашр этилди. Орттирилган катта ҳаётий ва ижодий тажриба ёзувчини турмушнинг кенг қатламларини, сермиқёс ахлоқий-маънавий муаммоларини акс эттиришга ундади. Мазкур роман ёзувчининг бу йўналишдаги кенг қамровли, узоқ йилларга мўлжалланган меҳнатининг бошланиши кўринади.

Адиб ўзининг қутлуғ 60 ёшида «Уйқу келмас кечалар»нинг янги, навбатдаги китоблари устидаги ишни астойдил давом эттирмоқда. Биз тиниб-тинчимас, камтар ва камсуқум, диёнатли ёзувчимизга ижодий барака ва янги-янги омадлар тилаймиз.

Бахтиёр НАЗАРОВ

МУАЛЛИМА

Она тили ва нафис сўз муаллимаси Раҳбар опа АЛИМОВАга

Болалик кўчасида шўхликни қўймай,
Тириклик ташвишидан нари яшардик.
Мактаб - илм саройи боқардик тўймай,
Бизлар фан уфқига толмай шошардик.

Сиздан сабоқ ўрганди ҳар бир чанқоқ дил,
Сиздан ёдгор қолди билим чироғи.
Нурли олис йўлларга отландик дадил,
Эзгу ният ратиш яхшилик боғин.

Сирли олам калити бизнинг қўлларда,
Тил билган бой бўлар, бўлмас хору зор.
Она тили — қуёш, биз юрган йўлларда,
Тил севган қоқилмас, мангу бахтиёр.

Чархпалакдек айланар бетиним дунё,
Кунлар ўтар, фарзандлар катта бўлишар.
Бошқатдан бизлар қайтиб келгандай гўё
Улар билан бағрингиз яна тўлишар.

Баҳор фаслидек бари қайта бошланар,
Муаллимам, қалбимда азизу азим,
Билимгоҳ сари қутлуғ қадам ташланар,
Сизга эса бир умр қилармиз таъзим.

Эркин ҚОДИРОВ

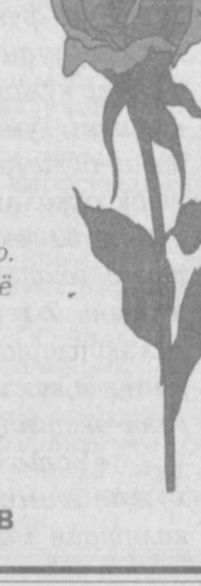

Ko'ngil bitiklari

* * *

Отажоним елкалари
Менга ҳамон чўнг кўринар.
Менинг ташвиш, ўйларим-чи,
Отам учун жўн кўринар.

Босиб ўтар довонларим
Кўзга юксак, дўнг кўринар.
Отам учун бу йўллардан
Юрмоқ жуда ўнг кўринар.

Невараларин қучганида
Кўзларида нур кўринар.
Пойларининг тупроғини
Кўзга сурай, дур кўринар.

Бузрукворим, омон бўлинг,
Ёшингиз минг-минг кўринар.
Аввали Каъбам ўзингиз,
Маккатилло сўнг кўринар.

Маърифат ДОНИЁРОВА,
Нурота тумани Ш.Рашидов номидаги 20-ўрта мактаб тил ва адабиёт ўқитувчиси

Кўкларга интилаётган кўнгиллар...

Sport

«НЕКСИЯ»ДА ЧЕМПИОН БЎЛДИ

1999 йилги автопойга бўйича республика чемпионатида Шерзод Жумаев, М.Қаюмов, А.Мадияров, С.Мукурдумовлар ғолиб, деб топилди. Шерзод бошқарган «Нексия» марра чизиғини биринчи кесиб ўтди. «Жигули», «Ниссан-Сильвия» русумидаги машиналар мураккаб йўлларда ҳам бошқаришга қулай автомобилимиз изидан юришга мажбур бўлди.

УЧ ДАҚИҚАЛИК ЖАНГ

«Темир қўл» Тайсоннинг яна рингга қайтиши хосиятсиз бўлди. АҚШнинг Лас-Вегас штатида Орлен Норрис билан бошланган курашнинг уч дақиқасигина ўтган эди. Ўчакишган боксчилар жанжалида Майк Орленга кутилмаган мушт туширишни мусобақани натижасиз қолдирди.

СТРИКЛЕНД ОҚЛАНДИ

«Вашингтон» баскетболчиси Род Стрикленд «қизил» сигналга бўйсунмаганлиги учун полиция томонидан ушланган эди. Унинг адвокатлари бир йиллик қамоқ жазоси ёки 5000 доллар (АҚШ) жарима тўлашдан озод эта олдилар. Чунки унга қўйилган айбномалар ҳеч бир гувоҳсиз эди.

РАҚИБИ ЖАРОҲАТ ОЛГАНИ УЧУН

Собиқ Иттифоқ миқёсида энг мўъжизакор боксчига айланган Олег Маскаев шу йил 8 ноябрь куни Хазим Раҳмон билан рингга тушадиган бўлди. Таъкидлаш жоизки, Хазимнинг рақиби Желько Маврович ўтган ҳафта тан жароҳати олгани учун унга рақиб бўла олмади.

МАДРИДЛИКЛАР АЛАМДА

«Реал» (Мадрид) футболчиларининг доимий рақиблари бўлмиш «Атлетико» жамоасига 1:3 ҳисобида бой бериши гуруҳ сардорини қийин аҳволга солиб қўйди. Қаторасига саккизта ўйинни ғалабасиз якунлаш «қирол клуби»га ярашмай турибди.

maydonchasi

ЁШ ПОЛВОНЛАР БЕЛЛАШУВИ

Sport

Пойтахтимизнинг Марказий ҳарбий спорт клуби залида Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган тренер А.С.Аронов соврини учун 1985-87 йилларда ва 1988-90 йилларда туғилган ўсмирлар ўртасида дзюдо кураши бўйича икки кун давом эттан I республика очиқ беллашувлари ниҳоясига етди.

Республика очиқ турнирида турли вилоятлардаги спорт клубларининг 400 нафарга яқин ёш полвонлари чемпионлик учун қизғин кураш олиб боришди.

Ўн хил вазн тоифасида олиб борилган кураш якунларида чемпион ва совриндорлар аниқланди. 24, 26, 28, 30 ва 32 кг вазнлар бўйича олотлик Н.Беков, қаршилик С.Литвиненко, тошкентлик С.Азимов, самарқандлик О.Қодиров, олотлик Ш.Беганбеков турнир ғолиблари бўлишди.

Катта ёшдагилар - 35, 40, 45, 55 ва 55 кг. дан ортиқ вазнлар бўйича беллашувларда марғилонлик, қаршилик, олотлик ва чирчиқлик ёш полвонлар ғолиблик шоҳсупасига кўтарилишди.

Ўзбекистон «Ёшлик» КСЖ Марказий кенгаши томонидан ташкил этилган I республика очиқ турнири ғолиб ва совриндорлари диплом ва медаллар, ҳомий ташкилотларининг қимматбаҳо совринлари билан тақдирландилар.

F.МАННОПОВ

ЕЛКАДОШЛИК

Oqibat

Талабалик! Ҳаётни ўргатувчи илм, келажакка тайёрловчи кунлар, худди дарё мисоли сокин оқадиган, унинг ташвишларию қувончларига кўзгу бўладиган онлар! Талабалигим! Сенинг менга жуда-жуда азиз бўлган бир томонинг бор. У ҳам бўлса жондай азиз бўлиб қолган курсдошларни тортиқ этишингдир. Мана, талабалигимизнинг тўртинчи йили бошланди. Бу йиллар ичида не-не воқеаларнинг шоҳиди бўлдик. Бир-биримизнинг тушуниб-тушунмаганларимиз... Ота-онамиздан йироқда талабаликнинг аччиқ-чучук кунларини ўтказар эканмиз, бизга мадад бўладиган жигарларимизни билдирмайдиган курсдошларимиз-елкадошларимиз борлигидан хурсанд бўламиз. Уларнинг бир-бирига бўлган ҳурмат-эътиборларини бир-иккита жумлага сиғдириш қийин.

Курсдошимиз Дилфуза автомобил ҳалокатидан жароҳат олиб 2-ТошМИ касалхонасига тушиб қолди. Биз унинг шаҳарда курсдошларидан бошқа ҳеч кими йўқлигини англаган ҳолда соғайиб кетиши учун елиб-югурдик. Биримиз бўлмаса биримиз унинг ҳолидан хабар олиб турдик. Ҳатто унинг палатадагилари ҳам «Курсдошлари бунча меҳрибон экан-а, ўртоқ бўлса шундоқ бўлсин-да», деб қўйишарди.

Мана, ҳозир у соппа-соғ, курсдошлари даврасида.

Бу дунё ўткинчи. Талабалик ҳам ортда қолиб кетади, аммо яхши-ёмон кунлар хотирада бир умрга муҳрланади. Курсдошларим билан бирга бўлганимда ҳаётнинг барча ташвишларини унутгандек бўламан. Бир кун келиб улардан ажралишимни ўйласам... Талабалик йиллари бизга ҳаётни ўргатмоқда. Меҳр деб аталмиш нозик туйғу барчамизнинг юрагимизда бор. Унинг тафтини ҳар биримиз ҳис қила олишимиз керак. Илоё, орамиздаги меҳр-оқибат риштаси узилмасин.

Дилноза БЕГИМҚУЛОВА, ТошДУ журналистика факультети 4-курс талабаси

QUTLOV

Ҳурматли Рустам ЭРГАШЕВ!

Сизни кўп йиллардан буён Бахмал тумани таълим тизимида ишлаб келаётган ташаббускор ва тажрибали раҳбарлардан бири сифатида яхши биламиз. Сизни 7 ноябрь — таваллуд айёмингиз, қутлуғ 50 ёшингиз билан чин дилдан табриклаб, сермашаққат ишингиз ҳамиша самарали бўлишини тилаймиз. Фарзандларингиз камолини кўриш Сизга насиб этсин! Ҳамиша соғ-омон бўлинг!

Бахмал тумани халқ таълими бўлими жамоаси

АКСЕЛС

Инглиз тили ва АҚШ мамлакатшунослигини ўқитишда аълочилик мукофоти дастури

АҚШда қисқа муддатли малака ошириш имконияти

Америка Қўшма Штатлари ҳукумати ва АҚШнинг Ўзбекистондаги элчихонаси Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги билан ҳамкорликда Ўзбекистон ўрта мактаблари инглиз тили ва АҚШ мамлакатшунослиги ўқувчилари учун мўлжалланган Инглиз тили ва АҚШ мамлакатшунослигини ўқитишда аълочилик мукофоти дастурини эълон қилади. 42 та ғолибга нархи 200 АҚШ долларига тенг бўлган дарсликлар, уларнинг мактабларига эса нархи 2000 АҚШ долларига тенг бўлган техник жиҳоз (компьютер ёки нусха кўчириш машинаси, факс, магнитофон ёки қўшимча дарсликлар) топширилади, 10 нафар миллий ғолибга АҚШ университетида етти ҳафталик ёзги семинарда қатнашиш имконияти берилади.

Дастурда:

— Ўзбекистон ўрта мактабларининг бирида (5—11-синфларда) инглиз тили ёки АҚШ мамлакатшунослиги ўқитувчиси бўлган;
— ўрта мактабда камида 3 йил иш тажрибасига эга бўлган;
— 2000-2001 ва 2001-2002 ўқув йилларида ўрта мактабда ишлашни режалаштираётган;
— охирги беш йил мобайнида АҚШ ҳукумати ҳомийлик қилган дастурларда қатнашиб, Америка Қўшма Штатларига бормаган;
— Олий маълумотга эга бўлган шахслар қатнашиши мумкин.

Инглиз тили ва АҚШ мамлакатшунослигини ўқитишда аълочилик мукофоти дастурида иштирокчилар ирқи, жинси, этник келиб чиқиши, жисмоний аҳволи ва ногиронлиги белгиларига кўра фарқланилмайди. Иштирокчилар ёши танлов жараёнида эътиборга олинмайди.

Қўшимча ахборотни қуйида кўрсатилган маслаҳат маркази ва офисларда олиш мумкин. Бошқа вилоятлардаги шахслар ахборот ва мурожаатномалар олиш учун ўзларига энг яқин марказ билан боғланишлари мумкин. Мурожаатномалар бепул тарқатилади ва улардан нусха кўчириш мумкин. Тўлдирилган мурожаатномалар барча лозим ҳужжатлар билан бирга 2000 йил 14 январга қадар қуйидаги офислардан бирига топширилиши шарт.

Бутун куз давомида АКСЕЛС вакиллари барча ҳудудларда маълумот бериш мақсадида учрашувлар ўтказадилар. Қўшимча маълумот олиш учун АКСЕЛСнинг истаган офисига мурожаат қилишингиз мумкин. Тошкент (371) 152-12-81; Самарқанд (361) 22-89-57; Нукус (361) 222-89-57; Наманган (36922) 6-27-50.

Email: acceis @actr.bcc.comuz

ACCELS

UNITED STATES – UZBEKISTAN AWARDS FOR EXCELLENCE IN TEACHING ENGLISH AND AMERICAN STUDIES
SHORT-TERM TRAINING OPPORTUNITIES IN THE USA

The Government of the United States of America and the Untied States Information Agency (USIA) in Uzbekistan, in collaboration with the Ministry of Public Education of Uzbekistan, are pleased to announce the United States – Uzbekistan Awards for Excellence in Teaching English and American Studies for secondary school teachers of these subjects. From throughout Uzbekistan 42 Regional Finalists will receive $200 in textbooks for their classrooms and $2,000 in technical equipment for their schools (computer, or photocopier, fax machine, and tape recorder, or additional textbooks). In addition to the prizes 10 National Finalists will have the opportunity to spend 7 weeks in the US participating in a professional development seminar at an American University.

Eligibility requirements:

- Presently employed as a teacher of English or American studies in a secondary school located in Uzbekistan (grades 5-11).
- Three years of teaching experience at the secondary school level.
- Intend to continue teaching at a secondary school in Uzbekistan during 2000-2001 and 2001-2002 academic years.
- Must not have traveled to the United States on a US-government sponsored program in the past five years.
- Graduated from a university, pedagogical institute, or institute of teacher training.

The United States-Uzbekistan Awards for Excellence in Teaching English and American Studies does not discriminate on the basis of race, color, sex, religion, national and ethnic origin, handicap, or disability.

All the forms in the application should be completed and submitted to one of the offices indicated below not later than **January 14, 2000.**

ACCELS representatives will be in the regions conducting informational meetings throughout the fall. Please contact any ACCELS office for more information. Tashkent: (371)152-1281; Samarkand (3662) 35-02-74; Nukus (361)222-89-57; Namangan (36922)6-27-50. Email: accels@actr.bcc.com.uz

Xullas...

"ТУЁҒИНГНИ ШИҚИЛЛАТИБ БЎПСАН!"

Талончиларнинг дастидан дод! Ахир, улар туфайли хотин-қизлар тилла тақинчоқ тақолмай қолишди.

Ибрагимов (Қозон) проспектида зўравонларнинг қўлига тушган қизлар ҳам шу кўйга тушишди. Безорилар эса на ялиниб-ёлворишга, на дод-войга раҳм-шафқат қилишар, қизларнинг қулоқ ва бармоқларидаги тилла буюмларни олишса бас, мақсадлари шу эди.

Бу ҳодисани чеккароқда милиция ходимлари атайлаб кузатиб туришарди. "Азаматлар" тақинчоқ билан кифояланишмай, қалтираб турган қизларнинг сумкасидаги ҳамёнга ҳам чанг солишди.

Энди милиция ходимлари чидаб туришолмади. Улар зудлик билан тўдани ўраб олишгач, қўрқув туйғуси жабрдийдалардан зўрларга ўтди. Ана, энди қутулиб бўпсизлар!

Патрулчилар ҳали ҳеч қандай дағдағага ўтмасданоқ, йигитчалар ўмарган нарсаларини қизларга қайтаришди.

Безорилар эса энди ҳеч қаёққа туёқларини шиқиллатолмайди! Худо билсин, улар шу пайтга қадар қанча қизларни қон қақшатишган экан, булар ҳақида ҳисоб беришади.

АСФАЛЬТНИНГ ДОРИСИ

Новосибирск органик кимё институти ходимлари томонидан ишлаб чиқилган ноёб модда йўлсозларга маъқул келиши турган гап. Бу моддага эга бўлган асфальтни инжиқ об-ҳаво шароитларида ҳам ётқизиш ва яна тахлаб қўйиш мумкин. Нотекис йўлларнинг "давоси".

Яна бир муҳим жиҳати шундаки, аралашма солинган асфальт йил давомида ўз хусусиятини сақлайди.

БЕЗДИРУВЧИ ВОСИТА

АҚШда чекишга қарши кураш муттасил давом этса-да, кашандалар сони камайгани йўқ. Улар сони 50 миллион. Шундан 20 миллиони бу "ботқоқ"дан умуман чиқиб кетолмайдиганлардир.

Шифокорлар зарарли одатдан қутулишни истовчиларга махсус восита ўйлаб топишди. У қўлга ёпиштириладиган пластирдир. Пластир қўлга ёпиштирилгач, қон томирларига никотин моддаси кам миқдорда тушади. Бу эса чекувчини етарли даражада қониқтиради. Шу тариқа пластир чекувчини никотиндан "тозалаб" боради. 4—12 ҳафтадан сўнг кашанда сигаретадан безади.

Шифокорларнинг бу кашфиёти 42 фоиз чекувчиларнинг ярим йилдан бери сигаретани қўлга олмасликларига ёрдам берди, деб ёзади "Америка" журнали.

ana shunaqa gaplar...

Низомий номидаги Тошкент Давлат педагогика университети ректорати ва физика-математика факультети жамоаси математика ва уни ўқитиш методикаси кафедраси доценти Баҳодир ТОШПУЛАТОВга отаси, I гуруҳ уруш ногирони **Тошпўлат НОРМАТОВ** вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ma'rifat

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Таълим ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий Қўмитаси.

Бош муҳаррир
Ҳалим САИДОВ

Таҳрир ҳайъати: Йўлдош АҲМЕДОВ, Жуманазар БЕКНАЗАРОВ, Икром БЎРИБОЕВ (масъул котиб), Шукур ЖОНБОЕВ, Қурбонбой МАТҚУРБОНОВ, Нўъмонжон РАҲИМЖОНОВ, Абдусамат РАҲИМОВ (бош муҳаррир ўринбосари), Йўлдош САИДЖОНОВ, Ҳулкар ТЎЙМАНОВА, Саъдулла ҲАКИМОВ, Ўткир ҲОШИМОВ

Рақам ва далиллар ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга жавоб қайтарилмайди. «Маърифат»дан материалларни кўчириб босиш таҳририят рухсати билан амалга оширилиши шарт.

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси,32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб—136-56-42, хатлар ва оммавий ишлар бўлими—136-55-58.

Газетани IBM компьютерида Малоҳат ТОШОВА саҳифалади.
Навбатчилар: Аҳмад ОТАБОЕВ, Ҳусан НИШОНОВ

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
ИНДЕКС: 149, 150. Г-0922. Тиражи 23.625.
Г. 1 2 3 4 5 6 Ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2.

«Шарқ» нашриёт матбаа концерни босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси 41-уй

Босишга топшириш вақти -20.00.
Топширилди — 01.30.